

Εντυπο κλειστό Αρ. Αδ. 1133/25.2.97 Κ.Δ.Α.

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

ΔΡΑΣΗ - ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Ετος 12ο - Τεύχος **45**

(Ιανουάριος - Μάρτιος 1997)

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

	Σελ.
☐ Κ.Α Παπαγεωργίου: Καιρός να ανακαλύψουμε τους συνεταιρισμούς	1
☐ Έκθεση του Γενικού Γραμματέα του Ο.Η.Ε. για τους συνεταιρισμούς	9
☐ Δ. Μπουδάρα: Η ενδιάμεση κατανάλωση της ελληνικής γεωργίας 1980-1995: Στατιστική απεικόνιση και συμπεράσματα	33
☐ Ο. Κλήμη - Καμινάρη: Αλφαβητικό Ευρετήριο 1986-1996 κατά συγγραφείς	51

Revue Cooperative «**SINETERISTIKI PORIA**» Cooperative Review

25, Koumoundourou Str. - Athens 104 37

Sommaire a page **64** - Table of contents page **64**

Στην Ελλάδα της Ευρώπης, στον κόσμο του 2000
υπάρχει μία εταιρία

ΤΟΣΟ ΜΕΓΑΛΗ

για να σας προσφέρει σύγχρονα προγράμματα
που ταιριάζουν στις ανάγκες σας

ΟΣΟ ΚΑΙ ΦΙΛΙΚΗ

για να είναι δίπλα σας κάθε στιγμή με σιγουριά.

ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ

Μια Εταιρία σύγχρονη, δυναμική και ανθρώπινη.

Με ένα πληθος πρωτοποριακών και εξειδικευμένων προγραμμάτων
που αγκαλιάζει τις ανάγκες σας.

ΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ

- ΦΩΤΙΑΣ
- ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ
- ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ
- ΑΤΟΜΙΚΩΝ
- ΟΜΑΔΙΚΩΝ
- ΑΣΤΙΚΗΣ ΕΥΘΥΓΙΗΣ
- ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΣΙΣΤΗΜΑΤΟΣ
- ΚΛΟΠΗΣ
- ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΑΣΦΑΛΙΣΕΙΣ
- ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ
- ΣΚΑΦΩΝ
- ΥΔΑΤΟΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΩΝ
- ΖΩΙΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ
- & ΦΥΤΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΜΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

- ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΑ
- ΝΕΑ ΚΑΤΟΙΚΙΑ
- ΑΓΓΟΛΕΙΑ ΚΕΡΔΩΝ
- ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ
- ΤΑΞΙΔΙΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ
- ΜΙΚΡΑ ΖΩΑ

ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

ΠΡΟΪΟΝΤΑ

- LEASING
- ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΚΑΡΤΑ
- ΑΜΟΙΒΑΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

**ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ**

ΚΟΥΤΑ ΣΟΣ ΟΤΙ ΚΙ ΑΝ ΤΥΧΕΙ

ΕΤΑΙΡΙΑ ΤΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

Τηλ.: (01) 9358 612, 9358 712, 9358 812, 9358 902, ΤΙΧ: 223 006.4082 018, 0430 071 9358 924

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

ΔΡΑΣΗ - ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Έτος 12ο - Τεύχος 45

(Ιανουάριος - Μάρτιος 1997)

Καιρός να ανακαλύψουμε τους Συνεταιρισμούς

Του Κ. Παπαγεωργίου

Καθηγητή Γεωπονικού Πανεπιστημίου

Κατά την εποχή του Διογένη, άνθρωποι υπήρχαν πολλοί αλλά ο Διογένης έψαχνε με το φανάρι του να βρει άνθρωπο. Το ίδιο και στη σημερινή εποχή, συνεταιρισμοί υπάρχουν πολλοί αλλά λίγοι είναι εκείνοι που ανταποκρίνονται στα χαρακτηριστικά και στις επιδιώξεις του συνεταιριστικού θεσμού.

Αναγκαίο είναι να διευκρινισθεί από την αρχή, ότι όταν στην Ελλάδα γίνεται λόγος για συνεταιρισμούς, συνειρμικά εννοούνται οι αγροτικοί συνεταιρισμοί, διότι αυτοί είναι οι πολυπληθέστεροι και οι περισσότεροι γνωστοί, για καλό ή για κακό. Συνεταιρισμοί υπάρχουν, βέβαια, και για επαγγελματίες (ηλεκτρολόγους, υδραυλικούς κλπ.), για καταναλωτές, για φαρμακοποιούς και για άλλες ομάδες, οι οποίοι αθόρυβα πραγματοποιούν ένα αξιόλογο έργο. Αυτοί όμως δεν έρχονται συνήθως στη δημοσιότητα, είτε διότι η προσφορά θετικού έργου δεν θεωρείται είδηση είτε διότι δεν προβάλλουν οι ίδιοι τον συνεταιριστικό τους χαρακτήρα σε μια κοινωνία όπου η λέξη συνεταιρισμός έχει διαβρωθεί. Σε μια ανάλογη περίπτωση, Βούλγαρος καθηγητής ανέφερε ότι στη χώρα του δύο λέξεις θεωρούνται "απαγορευμένες": οι λέξεις 'σύντροφος' και 'συνεταιρισμός', διότι η καταχρηστική χρησιμοποίησή τους προκάλεσε την αναξιοπιστία τους.

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί έχουν συχνά απασχολήσει την ειδησεογραφία και, συνήθως, με αρνητικό τρόπο. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι με την τάση γενίκευσης και απλοποίησης που επικρατεί στην πληροφόρηση, οι αναφορές γίνονται γενικά στον συνεταιριστικό χαρακτήρα, οπότε συμπαρασύρονται και οι οπωσδήποτε ολιγότερες περιπτώσεις συνεταιρισμών που πραγματοποιούν ένα αξιόλογο έργο.

Στο κείμενο που ακολουθεί, θα επιχειρηθεί μια συνοπτική παρουσίαση της σημερινής εικόνας των αγροτικών συνεταιρισμών με τα προβλήματα που απασχολούν πολλούς από αυτούς μαζί με μια προσπάθεια ερμηνείας αυτών των προβλημάτων τους, μια εκτίμηση της σημασίας των συνεταιρισμών στη σημερινή συγκυρία και τέλος μια σκιαγράφηση τρόπων αναζήτησης διεξόδων, χρήσιμη ίσως στους αισιόδοξους, που υπολογίζουν στο "δαιμόνιο της φυλής", να καταφέρνει, δηλαδή, έστω και την τελευταία στιγμή να ανατρέψει τη πορεία των πραγμάτων.

Η Σημερινή Εικόνα

Η σημερινή εικόνα των αγροτικών συνεταιρισμών, συνολικά, δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ικανοποιητική. Ενώ παρουσιάζουν ένα σημαντικό πλεονέκτημα, που συνίσταται στη συμμετοχή πρακτικά της συντριπτικής πλειοψηφίας των γεωργών, οι δραστηριότητές τους πολύ απέχουν από τη λειτουργία τους ως συμπαγών επιχειρηματικών ομάδων. Πριν όμως από οποιαδήποτε προσπάθεια να εκτιμηθεί ο ρόλος των συνεταιρισμών, είναι χρήσιμο να οριστεί το σημείο αναφοράς προς το οποίο να μπορούν να γίνουν συγκρίσεις.

Ο συνεταιριστικός θεσμός, σε αντίθεση προς τις επιχειρήσεις κεφαλαίου, φέρει στους ώμους του μια ιδεολογία σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο επιδιώκει να διεξάγει τις οικονομικές του δραστηριότητες. Η ιδεολογία αυτή επιδιώκει την εξισορρόπηση μεταξύ επιχειρηματικής αποτελεσματικότητας και κοινωνικής ευαισθησίας και περιλαμβάνεται σε ένα σύνολο κανόνων που ονομάζονται συνεταιριστικές αξίες και συνεταιριστικές αρχές. Οι συνεταιριστικές αξίες αποτελούν το πλαίσιο που διέπει τις ενέργειές τους και περιλαμβάνουν την αυτοβοήθεια, την αλληλεγγύη, την δημοκρατία, την ισότητα, την ισοτιμία, την αλληλεγγύη, την εντιμότητα, τη δημοσιότητα, την κοινωνική υπευθυνότητα και τη φροντίδα για τους άλλους. Το πλούσιο αυτό υπόβαθρο αξιών γίνεται σεβαστό όταν εφαρμόζονται οι συνεταιριστικές αρχές, που αποτελούν τους κανόνες λειτουργίας των συνεταιρισμών. Οι κανόνες λειτουργίας περιλαμβάνουν την εθελοντική και ελεύθερη συμμετοχή, τη δημοκρατική διοίκηση, την ενεργό συμμετοχή των μελών στις δραστηριότητες, την αυτονομία και ανεξαρτησία, την εκπαίδευση και πληροφόρηση, τη συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών και την εκδήλωση ενδιαφέροντος για τη βιώσιμη ανάπτυξη των κοινοτήτων τους.

Ακόμη και από την τηλεγραφική αναφορά στις αξίες και στις αρχές που διέπουν τους συνεταιρισμούς, γίνεται φανερό ότι οι συνεταιρισμοί εκπροσωπούν μια σοβαρή ενλλακτική πρόταση επιχειρηματικής δραστηριότητας, που, αποδεχόμενη τους κανόνες της ελεύθερης αγοράς, επιδιώκει τη συσπείρωση των μικρών οικονομικών μονάδων σε ισότιμη βάση, με σκοπό την κοινή προσπάθεια άντλησης ωφελημάτων από τη συνεργασία αυτή. Με απλά λόγια, θα μπορούσε να λεχθεί ότι οι συνεταιρισμοί δεν αποβλέπουν στην άντληση ωφελημάτων από την αξιοποίηση του κεφαλαίου - αφού, ούτως ή άλλως, τα μέλη δεν διαθέτουν σημαντικά κεφάλαια - αλλά από τα πλεονεκτήματα της συνεργασίας, όπως π.χ. κοινή προμήθεια σε χαμηλότερες τιμές ή κοινή διαπραγμάτευση για πώληση σε υψηλότερες τιμές.

Η απόκτηση οικονομικής δύναμης από τους συνεταιρισμούς εξαρτάται από το βαθμό συσπείρωσης, όχι μόνο μεταξύ των μελών ενός συνεταιρισμού αλλά και μεταξύ των συνεταιρισμών. Με τη συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών μπορεί να δημιουργηθεί ένα ευρύ δίκτυο, το οποίο γίνεται τόσο ισχυρότερο όσο ισχυρότεροι είναι οι δεσμοί συνεργασίας μεταξύ των συνδετικών κρίκων του δικτύου.

Το θεωρητικό μοντέλο του συνεταιρισμού είναι δομημένο με λειτουργικό τρόπο, όπως έχει αποδειχθεί από τη διεθνή εμπειρία, αφού, όπου οι συνεταιρισμοί χρησιμοποιήθηκαν σύμφωνα με τους κανόνες αλλά και με τη σύνεση, γνώση και εντιμότητα προθέσεων και ενεργειών, τα αποτελέσματα υπήρξαν εντυπωσιακά. Εκεί επιβεβαιώθηκε αυτό που υποστήριζε ο W. King πριν από περίπου 170 χρόνια, δηλαδή ότι "Γνώση και ένωση είναι δύναμη. Η δύναμη που καθοδηγείται από τη γνώση είναι ευτυχία. Ευτυχία είναι ο τελικός σκοπός της δημιουργίας".

Μια εξέταση των ελληνικών αγροτικών συνεταιρισμών σε σύγκριση με αυτό

το περίγραμμα αξιών και κανόνων, είναι δυνατό να μας οδηγήσει στις αποκλίσεις που υπήρξαν στην ελληνική περίπτωση, συμπτώματα των οποίων υπήρξε η διολίσθηση των συνεταιρισμών σε ρόλο εξαρτημένων φορέων και η συσσώρευση χρεών κατά πολύ μεγαλύτερων από τις δυνατότητές τους. Σταδιακά οι αγροτικοί συνεταιρισμοί έγιναν εντολοδόχοι πολιτικών κομμάτων και κυβερνήσεων σε βαθμό που οι διοικήσεις τους να εκλέγονται μεν με δημοκρατικές διαδικασίες αλλά με χρησιμοποίηση των κομματικών μηχανισμών και της κομματικής υπόδειξης υποψηφίων, των οποίων τα κυρίως επιζητούμενα προσόντα ήταν η κομματική προσήλωση και επίδοση και όχι η γνώση, η ικανότητα και η εμπειρία στη συνεταιριστική πρακτική. Αυτό έγινε κατορθωτό με τη χρησιμοποίηση ατόμων που δεν πρόλαβαν ή δεν αφέθηκαν να αντιληφθούν την ιδιαιτερότητα των συνεταιρισμών ως οικονομικών επιχειρήσεων, τα οποία άτομα εξέλαβαν τα συνεταιριστικά αξιώματα ως πρώτη βαθμίδα ανάδειξης στον πολιτικό στίβο, οπότε και οι επιδιώξεις τους κατά την άσκηση των καθηκόντων τους ήταν ανάλογες προς τους σρόχους τους.

Όμως, δεν φταίνει πάντα οι άλλοι. Αν οι αγρότες που μετέχουν στους συνεταιρισμούς είχαν κατανοήσει το περιεχόμενο του συνεταιριστικού θεσμού και αν μετείχαν συνειδητά σε αυτή τη δική τους επιχείρηση, η οποία με τη δύναμη που προσδίδει η κοινή δράση πρόσφερε σημαντικά οφέλη, η άνευ αντιδράσεως εξυπηρέτηση άλλων σκοπιμοτήτων θα ήταν αδύνατη ή τουλάχιστον δύσκολη. Ο,τι κρατά κάποιος γερά είναι δύσκολο να του το πάρουν. Αυτό, όμως, δεν συνέβη, διότι το έργο της διαρκούς υπενθύμισης του περιεχομένου του συνεταιριστικού θεσμού είχε ατονήσει και επί μακρό χρόνο οι συνεταιρισμοί είχαν επιδοθεί σε δοτές εργασίες για τις οποίες την πρωτοβουλία είχε το κράτος, με κύριο όργανο την ΑΤΕ. Ενα καθεστώς κηδεμονίας, που προσφέρει μεν σημαντικές εξυπηρετήσεις αλλά παρεμποδίζει την αυτοδύναμη ανάπτυξη, λειτούργησε ανασταλτικά και παρεμπόδισε την αυτενέργεια και την αυτευθύνη. Οι συνεταιρισμοί δημιούργησαν τις δομές εκείνες που ήταν αναγκαίες για να διεκπεραιώνουν το εκτελεστικό έργο, αλλά όχι τις επιχειρηματικές δομές για υπεύθυνη ανάληψη πρωτοβουλιών και λειτουργία στην ελεύθερη και ανταγωνιστική αγορά.

Οι αδυναμίες στην αναπτυξιακή πορεία των συνεταιρισμών έγιναν περισσότερο ευκρινείς από το 1981 και εξής, όταν ο ρόλος του κράτους δεν ήταν συμβατός με τους κανόνες ανταγωνισμού της ΕΟΚ. Τότε ήταν η κρίσιμη περίοδος, που απαιτούσε ανασύνταξη των συνεταιρισμών και προσαρμογή τους στην τότε διαμορφωθείσα πραγματικότητα. Χάθηκε, τότε, το μεγάλο στοίχημα, διότι όχι μόνο δεν αυτονομήθηκαν οι συνεταιρισμοί αλλά εντάχθηκαν σε μια διαφορετική πολιτική άμεσης διασύνδεσης με την εκτελεστική εξουσία, της οποίας τις εντολές ανέλαβαν να εφαρμόζουν. Οι συνεταιρισμοί θεωρήθηκαν ως φορείς άσκησης "κοινωνικής πολιτικής" στο γεωργικό τομέα, δηλαδή ως αποκεντρωμένοι φορείς εφαρμογής της κρατικής πολιτικής, όχι μόνο για τα μέλη τους αλλά για το σύνολο των γεωργών. Με εντολές της εκτελεστικής εξουσίας ή με την ενθάρρυνσή της, οι συνεταιρισμοί παρενέβαιναν στην αγορά για να στηρίξουν τις τιμές των προϊόντων ή προχωρούσαν σε εξαγωγές και επενδύσεις αμφίβολης οικονομικής σκοπιμότητας, έχοντας την κρατική διαβεβαίωση ως εγγύηση για το ενδεχομένως ή αναποφεύκτως αρνητικό οικονομικό αποτέλεσμα. Αυτό το σφιχταγκάλιασμα των συνεταιρισμών από το κράτος έλυνε τα άμεσα προβλήματα με υποθήκευση του μέλλοντος. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι η πολιτική αυτή θεωρήθηκε ως πολιτική παραμερισμού των μεσαζόντων και διεύρυνσης του ρόλου των αγροτών και των συνεταιρισμών

τους και ότι βρήκε πολλούς θιασώτες μεταξύ των αγροτών και των διοικήσεων των συνεταιρισμών τους.

Η στιγμή της αλήθειας έφθασε όταν "ήρθε ο λογαριασμός" και αυτοί που έκαναν τις παραγγελίες δεν είχαν τη δυνατότητα να πληρώσουν. Η συνεργός στην τεχνητή ευφορία ΑΤΕ κινδύνευσε να καταρρεύσει από την αδυναμία των συνεταιρισμών να καλύψουν εξ ιδίων τις υποχρεώσεις τους και το ελληνικό δημόσιο χρειάστηκε να δανεισθεί από τους μελλοντικούς πόρους του κοινωνικού συνόλου για να στηρίξει την ΑΤΕ και όσους από τους συνεταιριστικούς φορείς θα είχαν πιθανότητες επιβίωσης, ύστερα από ένα αυστηρό πρόγραμμα εξυγίανσης. Ο χρόνος που μεσολάβησε από τη διάγνωση της αδυναμίας εξόφλησης των υποχρεώσεων και της "ρύθμισής" τους ήταν αρκετός, ώστε να κλονισθεί όχι μόνο η επιχειρηματική παρουσία αλλά και η εμπορική αξιοπιστία των συνεταιριστικών φορέων, προς μεγάλο όφελος των ανταγωνιστών τους, τους οποίους υποτίθεται ότι θα είχαν εκτοπίσει η συνεταιρισμοί με την πολιτική που ακολουθήθηκε. Με λίγα λόγια, η πολιτική που ακολουθήθηκε για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς προκάλεσε μια πλασματική πρόσκαιρη ευφορία και μια σοβαρή μακροχρόνια βλάβη τόσο των συνεταιρισμών και των αγροτών που είναι μέλη τους όσο και του συνεταιριστικού θεσμού, αφού ο ίδιος ο θεσμός διασύρθηκε ως αποτυχημένος, κρατικοδίαιτος και κακοδιαχειριζόμενος. Στα μάτια του μέσου πολίτη, ο οποίος δεν είναι δυνατό να παρακολουθεί τις λεπτομέρειες των εξελίξεων και να διερευνά τα αίτια στα οποία οφείλονται τα παρατηρούμενα αποτελέσματα, οι συνεταιρισμοί φαντάζονται ως ευκαιριακοί μηχανισμοί άμεσης ή έμμεσης άντλησης ωφελημάτων από τον κρατικό προϋπολογισμό εκ μέρους των εθισμένων πλέον σε τέτοιες παροχές αγροτών.

Το περιβάλλον και οι εξελίξεις

Οι συνεταιρισμοί που δραστηριοποιούνται στο γεωργικό τομέα είναι επόμενο να επηρεάζονται σε σημαντικό βαθμό από την εκάστοτε ισχύουσα αγροτική πολιτική. Στην Ελλάδα μετά το 1981 εφαρμόστηκε η Κοινή Αγροτική Πολιτική της ΕΟΚ, η οποία, μέχρι και την περίοδο εκείνη, ήταν μια κατεξοχήν παρεμβατική πολιτική ενσωματωμένη στο γενικό πλαίσιο μιας κατά τα άλλα ελεύθερης ανταγωνιστικής οικονομίας. Η Κοινή Αγροτική Πολιτική, από την έναρξη της εφαρμογής της το 1962 μέχρι το 1988 είχε σαφή προσανατολισμό προς την στήριξη των αγορών των γεωργικών προϊόντων και πρόσφερε ουσιαστικές διασφαλίσεις στους παραγωγούς για τη διάθεση των προϊόντων τους σε τιμές ικανοποιητικές, παρά το γεγονός ότι κατά την περίοδο 1981-88 οι πραγματικές αυξήσεις στις τιμές ήταν περιορισμένες ή και μηδενικές. Εξετάζοντας το γεωργικό τομέα στο σύνολό του, μπορεί να λεχθεί ότι το μήνυμα που η ΚΑΠ μετέφερε στον παραγωγό ήταν ότι η ποσοτική αύξηση της παραγωγής θα σήμαινε και αύξηση του εισοδήματός του.

Ειδικά για τους συνεταιρισμούς, ελάχιστες ήταν οι αναφορές της ΚΑΠ στον ρόλο τους. Αφορούσαν, κυρίως, την προτεραιότητά τους στις περιπτώσεις επενδύσεων μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων και την ενθάρρυνση συσπείρωσης των παραγωγών για την από κοινού διάθεση των προϊόντων τους, κυρίως μέσω των αναγνωριζόμενων Ομάδων Παραγωγών. Τα σχετικά κίνητρα ήταν σημαντικά, αλλά ήταν προσανατολισμένα προς μία μόνο διάσταση των συνεταιρισμών, δηλαδή εκείνη που αναφέρεται στην καλύτερη αξιοποίηση των γεωργικών προϊόντων, όχι σε ότι αφορά στην παραγωγική διαδικασία.

Με τη λογική που επικράτησε στη χώρα μας ως προς την ΚΑΠ, δηλαδή την μεγαλύτερη δυνατή εισροή πόρων και την εξυπηρέτηση των δικαιούχων παραγωγών, τόσο ο κρατικός μηχανισμός όσο και οι συνεταιρισμοί έστρεψαν το ενδιαφέρον τους στη χορήγηση των επιδοτήσεων, οι οποίες, μαζί με το ύψος των καθοριζόμενων τιμών, έγιναν και τα σημαντικότερα κριτήρια έκφρασης ικανοποίησης ή δυσαρέσκειας για την εφαρμοζόμενη πολιτική. Τα θέματα οργάνωσης της ελληνικής παραγωγής και ανταγωνιστικότητας των προϊόντων σε Ευρωπαϊκό και πολύ περισσότερο σε διεθνές επίπεδο δεν αποτελούσαν αντικείμενα προβληματισμού. Η αλήθεια, βέβαια, είναι ότι η ίδια η ΚΑΠ μέχρι το 1985 δεν έδινε αφορμές σχετικού προβληματισμού. Άλλες όμως χώρες είτε διέθεταν τις απαραίτητες οργανωτικές δομές και δεν περίμεναν τους Κοινοτικούς ερεθισμούς, είτε μεριμνούσαν συνεχώς για να διαθέτουν επαρκή ανταγωνιστικότητα, αφού έτσι μεγιστοποιούσαν τα οφέλη τους οι παραγωγοί. Ειδικότερα, όσον αφορά τις οργανωτικές δομές, στην Ελλάδα επιχειρήθηκε η δημιουργία κάποιων περιέργων και εκτός εποχής συνδυασμών κρατικών και συνεταιριστικών φορέων που ναυάγησαν παταγωδώς.

Από το 1985 ξεκίνησε ο προβληματισμός σχετικά με το μέλλον της ΚΑΠ, αφού η συσσώρευση πλεονασμάτων οδηγούσε σε ταχύτατη αύξηση των δαπανών του Κοινοτικού προϋπολογισμού, ενώ τα γεωργικά εισοδήματα παρουσίαζαν ασήμαντες βελτιώσεις ή και στασιμότητα. Το 1988 εφαρμόστηκαν τα μέτρα σταθεροποίησης των δαπανών του Κοινοτικού προϋπολογισμού και το 1992 έγινε η αναθεώρηση της ΚΑΠ, με κύριο χαρακτηριστικό τη σταδιακή μείωση των θεσμικών τιμών σε ορισμένα προϊόντα και με αντιστάθμιση της απώλειας εισοδήματος μέσω στρεμματικών ενισχύσεων. Τα θέματα ανταγωνιστικότητας της Κοινοτικής γεωργίας ετέθησαν τότε επί τάπητος και εντάθηκαν με την υπογραφή της Συμφωνίας του Γύρου της Ουρουγουάης, στα πλαίσια της GATT (ή του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, που πήρε τη θέση της). Η αναθεώρηση της ΚΑΠ, η οποία σταδιακά προχωρεί και σε άλλα προϊόντα, εκθέτει πλέον τα Κοινοτικά προϊόντα πολύ περισσότερο στο διεθνή ανταγωνισμό, ενώ ταυτόχρονα περιορίζεται ο παρεμβατικός ρόλος της ΚΑΠ. Έτσι, σε αντίθεση με το προηγούμενο καθεστώς, ο τρόπος αύξησης των γεωργικών εισοδημάτων δεν είναι η ποσοτική αύξηση της παραγωγής, αλλά ο περιορισμός του κόστους, ώστε η διαφορά μεταξύ κόστους και τιμής πώλησης να συντελεί στη διαμόρφωση ικανοποιητικού γεωργικού εισοδήματος. Με δεδομένες, λοιπόν, τις Κοινοτικές ενισχύσεις, τα στοιχεία που αποκτούν ενδιαφέρον είναι το κόστος παραγωγής και η τιμή πώλησης ή πιο συγκεκριμένα η επίτευξη του χαμηλότερου δυνατού κόστους παραγωγής και της υψηλότερης δυνατής τιμής πώλησης από τον παραγωγό.

Χαμηλό κόστος παραγωγής μπορεί να επιτευχθεί με τον καλύτερο συνδυασμό των συντελεστών παραγωγής και με την επίτευξη χαμηλών τιμών στις εισροές της παραγωγής. Υψηλότερες τιμές πώλησης μπορούν να επιτευχθούν με καλύτερη ποιότητα προϊόντος και με πιο αποτελεσματική οργάνωση της μεταποίησης και της εμπορίας των γεωργικών προϊόντων. Αυτοί, όμως, ακριβώς είναι και οι στόχοι που επιδιώκεται να επιτευχθούν με την ίδρυση και λειτουργία των αγροτικών συνεταιρισμών.

Οι μεταβολές που συμβαίνουν στο περιβάλλον δεν σταματούν, όμως, εδώ. Η Ευρωπαϊκή Ένωση που προέκυψε από τη συνθήκη του Μάαστριχτ, έχει συνάψει ειδικές συμφωνίες παραχωρήσεων με τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, απόληξη των οποίων, κατά τα φαινόμενα, θα είναι η σταδιακή

ένταξή τους στη Ένωση. Εκτιμάται ότι ένας αριθμός χωρών θα ενταχθεί στην Ένωση γύρω στο 2002. Η σχεδόν βέβαιη αυτή εξέλιξη ενδιαφέρει την ελληνική γεωργία και τους Έλληνες γεωργούς από δύο πλευρές. Πρώτον, ως προς τα γεωργικά προϊόντα, διότι θα υπάρξουν νέα δεδομένα ανταγωνιστικότητας αλλά και συμπληρωματικότητας και δεύτερον ως προς τη διαθεσιμότητα πόρων εκ μέρους του Κοινοτικού προϋπολογισμού για τη στήριξη της υφιστάμενης ΚΑΠ, δεδομένου ότι είναι γνωστή η απροθυμία των υφιστάμενων χωρών να αυξήσουν τους ίδιους πόρους του Κοινοτικού προϋπολογισμού. Ως αποτέλεσμα, δεν θα πρέπει να αποκλείεται ο περιορισμός των σημερινών στρεμματικών ή άλλων ενισχύσεων για να εξευρεθούν πόροι υποστήριξης της γεωργίας των νέων χωρών που θα προστεθούν.

Επί πλέον, η συμφωνία της GATT προβλέπει νέες συζητήσεις, κατά τη λήξη του αιώνα, για περαιτέρω απελευθέρωση του εμπορίου, οι οποίες, ενδεχομένως, θα επιφέρουν πρόσθετες μειώσεις της κοινοτικής στήριξης της εσωτερικής αγοράς και πρόσθετους περιορισμούς στις εξαγωγικές ενισχύσεις. Το θέμα της ανταγωνιστικότητας, επομένως, αναδεικνύεται και πάλι ως μείζον. Ανάλογος είναι ο προβληματισμός σχετικά με την τελωνειακή ένωση της Τουρκίας και με την σχεδιαζόμενη Μεσογειακή πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ενόψει αυτών των σοβαρότατων εξελίξεων, ο όρος ανταγωνιστικότητα αναδεικνύεται σε κυρίαρχη και ουσιαστική έννοια με συγκεκριμένο περιεχόμενο και όχι σε σύνθημα του συρμού προορισμένο να ξεχαστεί σύντομα. Οι δε συνεταιρισμοί, οι οποίοι δεινοπάθησαν εκ των έξω και εκ των έσω, καλούνται να αναλάβουν ένα σοβαρότατο μερίδιο για την προώθηση στην πράξη της αναγκαίας αυξημένης ανταγωνιστικότητας. Επέστη ο χρόνος να ανακαλύψουν οι παραγωγοί την πραγματική χρήση του μόνου όπλου που έχουν στη διάθεσή τους και του οποίου μόνο οι ίδιοι μπορούν να κάνουν χρήση.

Προοπτικές και Προϋποθέσεις

Μια διαπίστωση για την οποία δεν φαίνεται να υπάρχουν αντιρρήσεις, είναι ότι ο ανταγωνισμός στο μέλλον θα είναι οξύς και αδυσώπητος σε όλους τους τομείς. Παράλληλα θα υπάρξουν ευκαιρίες από τις οποίες θα επωφεληθούν όσοι προετοιμαστούν γι' αυτό και θα έχουν να επιδείξουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Για τη γεωργία, η έννοια και η σημαντικότητα του φυσικού συγκριτικού πλεονεκτήματος πρέπει να εκλαμβάνεται πλέον ως μόνο μία συνιστώσα του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος. Για την αγορά, σημασία δεν έχει ποιός διαθέτει τις φυσικές δυνατότητες να παράγει ένα προϊόν αλλά ποιός προσφέρει το προϊόν στην αγορά με όρους που να οδηγούν στην προτίμησή του από τους καταναλωτές.

Ο προσανατολισμός της ελληνικής γεωργίας προς μεσογειακά κυρίως προϊόντα, αποτελεί μια κατ' αρχήν χρήσιμη παράμετρο σε μια Ευρώπη που διευρύνεται προς περιοχές με ψυχρότερα κλίματα και οι οποίες, με την ανόρθωση των οικονομιών τους, θα αυξήσουν τη ζήτηση σε μεσογειακά προϊόντα. Όμως, πολλές άλλες χώρες παράγουν προϊόντα παρόμοια με της Ελλάδος, οπότε τις ευκαιρίες θα τις αδράξουν οι περισσότεροι ανταγωνιστικοί.

Η παραγωγική μηχανή της Ελλάδος αποτελείται από έναν πολύ μεγάλο αριθμό μικρών γεωργικών εκμεταλλεύσεων και αυτό θεωρείται ως μια από τις σημαντικότερες διαρθρωτικές αδυναμίες της. Η κατάσταση αυτή δεν είναι πρακτικά δυνατό να αλλάξει στα επόμενα λίγα χρόνια, όσο και αν η αναδιάρθρω-

ση, λεκτικά, τοποθετείται ως βασικός στόχος πολιτικής. Το ζητούμενο, συνεπώς, είναι πώς μπορεί να επιτευχθεί ανταγωνιστικότητα με αυτές τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις και με αυτούς τους γεωργούς. Λύση μπορεί να υπάρξει με τους αγροτικούς συνεταιρισμούς. Ούτε, βέβαια, αυτή η λύση είναι εύκολη, διότι απαιτεί ανατροπή συμφερόντων και νοοτροπιών, αλλά μπορεί να γίνει επιτυχή επειδή οι συνθήκες θα οδηγήσουν αναγκαστικά προς αυτή ή προς σημαντική μείωση των γεωργικών εισοδημάτων. Αφού οι ίδιοι οι παραγωγοί διαπισώσουν ότι οι όροι του παιχνιδιού δεν μπορούν να αλλάξουν με εκδηλώσεις διαμαρτυρίας και ότι ούτε το κράτος μπορεί, εξαιτίας υπέρτερων θεσμικών ή οικονομικών περιορισμών, να προσφέρει στήριξη στα εισοδήματά τους, θα καταλήξουν στο σημείο που θα έπρεπε από πολύ ενωρίτερα να είχαν ξεκινήσει: την αξιοποίηση των δικών τους δυνάμεων μέσω συνεταιρισμών.

Ως πρώτο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση, οι παραγωγοί οφείλουν να προστρέξουν εκ νέου στην ενημέρωσή τους για τις αξίες και τις αρχές των συνεταιρισμών (αφού η πράξη δείχνει ότι τις έχουν ξεχάσει) τις οποίες να αποφασίσουν να τηρούν απαρέγκλιτα. Οφείλουν να ξεχάσουν την κρατική στήριξη και τις συναφείς υποσχέσεις. Η αυτονομία και η ανεξαρτησία δεν συμβιβάζονται με στήριξη σε τρίτους.

Εφόσον οι παραγωγοί αντιληφθούν τον συνεταιρισμό τους ως ασπίδα προστασίας των συμφερόντων τους και εξασφάλισης του εισοδήματός τους, είναι επόμενο να ενδιαφέρονται για την επιλογή των πιο ικανών και έντιμων για τη διοίκηση του συνεταιρισμού τους και όχι των κομματικών φίλων, αφού κάθε ζημιά θα κληθούν οι ίδιοι να την πληρώσουν. Εξίσου θα ενδιαφέρονται για την πρόσληψη μόνο του αναγκαίου αριθμού και των κατάλληλων υπαλλήλων, που να αμείβονται εξ ίσου ικανοποιητικά με τα στελέχη των ανταγωνιστών τους και από τους οποίους να έχουν τις ίδιες απαιτήσεις αποδοτικότητας, όπως και οι ανταγωνιστές τους. Οφείλουν ακόμη να παρακολουθούν στενά την πορεία της επιχείρησής τους, την προώθηση συνεργασιών σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, την πραγματοποίηση μόνο βιώσιμων και αποδοτικών επενδύσεων κλπ., αφού η πορεία της επιχείρησής τους θα είναι καθοριστική για τα εισοδήματά τους.

Όλα αυτά, ασφαλώς, αποτελούν ευχολόγιο και ευσεβείς πόθους, αν οι παραγωγοί δεν συνειδητοποιήσουν ότι οι συνθήκες άλλαξαν και ότι η συλλογική δράση είναι ένα από τα ελάχιστα απομένοντα χρήσιμα σωσίβια γι' αυτούς. Το μήνυμα ότι οι συνεταιρισμοί θα είναι στο μέλλον υπεύθυνοι για τις αποφάσεις τους και για τις συνέπειες των αποφάσεων αυτών, θα πρέπει να διοχετευθεί στους παραγωγούς και εκ μέρους των αρμόδιων κρατικών φορέων, αν και η αξιοπιστία τους έχει δραματικά περιοριστεί λόγω της συμπεριφοράς τους στο παρελθόν. Οποιοσδήποτε και αν ήταν στη θέση των παραγωγών, θα περίμενε ότι, όπως και στο παρελθόν, όταν πλησιάσουν εκλογές, οι άκαμπτες στάσεις μπορεί να γίνουν ιδιαίτερα ελαστικές.

Αν από αισιοδοξία γένει δεκτό ότι οι παραγωγοί και οι συνεταιρισμοί τους θα συλλάβουν τα μηνύματα των καιρών και ότι οι κρατικοί φορείς θα τους αναγνωρίσουν ως υπεύθυνες και ανεξάρτητες επιχειρήσεις, η μόνη θετική ενέργεια που θα ήταν αναγκαία εκ μέρους της πολιτείας είναι η θέσπιση ενός γνήσια συνεταιριστικού νόμου πλαισίου (χωρίς, δηλαδή, πολιτικο-κομματικές σκοπιμότητες), για όλα τα είδη συνεταιρισμών. Κατά τα λοιπά, με θετική προσφορά θα ισοδυναμούσε η αγνόηση των συνεταιρισμών από την κυβέρνηση και από τα πολιτικά κόμματα.

Κ . Σ . Ο . Σ .

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΚΛΑΔΙΚΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΣΟΥΛΤΑΝΙΝΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1940

**ΜΕΛΗ: είναι 59 Ενώσεις Συνεταιρισμών
Σουλτανοπαραγωγών περιοχών
που περιλαμβάνουν το σύνολο σχεδόν
των σουλτανοπαραγωγών της χώρας**

ΕΔΡΑ: ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ : ΑΘΗΝΑ - Κανάρη 24

ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ - Δ/ση Εργοστασίου : Ηράκλειο Κρήτης

Η ΚΣΟΣ διαθέτει ένα καινούργιο εργοστάσιο εφοδιασμένο με τα πιο σύγχρονα αυτόματα μηχανήματα επεξεργασίας, διαλογής και συσκευασίας σταφίδας, δυναμικότητας 80 τόννων το 7ωρο. Επίσης διαθέτει άρτια εκπαιδευμένο και πεπειραμένο προσωπικό, εξειδικευμένο στα θέματα σουλτανίνας. Με τα εφόδια αυτά και τη μόνιμη και δημιουργική δραστηριότητα που αναπτύσσει σαν κορυφαία Συνεταιριστική Οργάνωση των σουλτανοπαραγωγών, η ΚΣΟΣ κατατάσσεται μεταξύ των κυριοτέρων φορέων αξιοποίησης της σουλτανίνας και αποτελεί εγγύηση για την άριστη ποιότητά της.

ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΤΟΥ Ο.Η.Ε. ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥΣ

Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΙΣ ΝΕΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα έκθεση έχει προετοιμασθεί σε συνεργασία με την Επιτροπή για την Προώθηση και την Ανάπτυξη των Συνεταιρισμών (COPAC) και είναι αποτέλεσμα του ψηφίσματος της Γενικής Συνέλευσης του Οργανισμού, με αριθμό 49/155 της 23 Δεκεμβρίου 1994, για το ρόλο των συνεταιρισμών στις νέες οικονομικές και κοινωνικές τάσεις.¹

II. ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Μια σημαντική συμβολή της συνεταιριστικής κίνησης συνεχίζει να αποτελεί η δυνατότητά της να προωθεί και να υποστηρίζει την επιχειρηματική ανάπτυξη με τρόπους συμβατούς με τις αρχές και τους στόχους της Συνάντησης Κορυφής για την Κοινωνική Ανάπτυξη, που πραγματοποιήθηκε στην Κοπεγχάγη από τις 6 ως τις 12 Μαρτίου 1995, η οποία, μεταξύ άλλων καλεί για κυβερνητική υποστήριξη προς τη συνεταιριστική επιχείρηση ως ένα τρόπο δημιουργίας παραγωγικής απασχόλησης, περιορισμού της φτώχειας και διεύρυνσης της κοινωνικής ενσωμάτωσης.² Τα μέσα αυτά και, πιο ολοκληρωμένα, το Πλαίσιο Δράσης του Πεκίνου, καλούν ειδικά για υποστήριξη τη χρησιμοποίηση εκ μέρους των γυναικών, της συνεταιριστικής επιχείρησης ως μέσου οικονομικής ενδυνάμωσης.³

A. Τρόπος έναρξης επιχειρηματικής δραστηριότητας, ιδιαίτερα για μειονεκτούντα άτομα και κοινότητες

Ο συνεταιριστικός τρόπος οργάνωσης μιας επιχείρησης εξασφαλίζει σε μια ομάδα ατόμων έναν αποτελεσματικό τρόπο σώρευσης των πόρων τους, όσο μικροί και αν είναι. Δίνει τη δυνατότητα κινητοποίησης περισσότερων πόρων από εκείνους που έχουν στη διάθεσή τους τα περισσότερα άτομα και οι μικρές επιχειρήσεις. Αποτελεί έναν καταλύτη για τοπική επιχειρηματική ανάπτυξη. Οι συνεταιρισμοί συγκρατούν εντός των κοινοτήτων στις οποίες λειτουργούν τόσο το κεφάλαιο το οποίο κινητοποιούν εκεί όσο και το πλεόνασμα που παράγεται από τις οικονομικές σχέσεις τους με άλλες περιοχές, ώστε το άθροισμά τους να συμβάλλει στην περαιτέρω επιχειρηματική ανάπτυξη. Ως άμεσα επωφελοόμενα, τα μέλη των συνεταιρισμών έχουν ένα ισχυρό κίνητρο

να επιτυγχάνουν αποτελεσματική λειτουργία και συνεχή υιοθέτηση καινοτομιών, ανταποκρινόμενοι στις μεταβολές του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, επιτυγχάνοντας με τον τρόπο αυτόν υψηλούς ρυθμούς τόσο στην αρχική επιτυχία όσο και στη μακροχρόνια βιωσιμότητα. Ευνοούν μακροχρόνια ανάπτυξη της επιχείρησής τους, συμβατή με τα συμφέροντα των κοινοτήτων στις οποίες λειτουργούν. Η ίδια η σταθερότητα που εξασφαλίζουν στις τοπικές κοινότητες, ενθαρρύνει την περαιτέρω επιχειρηματική επέκταση.

Αυτό το είδος επιχείρησης είναι ιδιαίτερα κατάλληλο για άτομα που δεν έχουν άλλη διέξοδο για οικονομική πρόοδο. Ακόμη και οι πιο φτωχές και μειονεκτούσες γυναίκες, έχουν βρει στους συνεταιρισμούς έναν αποτελεσματικό τρόπο για την οικονομική τους ισχυροποίηση. Ως παράδειγμα αναφέρεται ότι οι Ενώσεις Αυτοαπασχολούμενων Γυναικών (SEWA) στην Ινδία, έχουν θεωρήσει τους συνεταιρισμούς ως τον πλέον αποτελεσματικό τρόπο επιχειρηματικής οργάνωσης. Στη Νέα Υόρκη, η Συνεταιριστική Ένωση Περιθαλψής κατ' Οίκον ιδρύθηκε το 1985 κυρίως από μειονοτικές γυναίκες μονογονικών οικογενειών και αποδέκτες κοινωνικών παροχών. Με εντατική εκπαίδευση και αφοσίωση στην πρώτη τους αξιοπρεπή απασχόληση, ο συνεταιρισμός τους σημείωσε επιτυχία. Το 1995, 300 μέλη παρείχαν υπηρεσίες περίθαλψης κατ' οίκον σε ηλικιωμένους και άτομα με ειδικές ανάγκες, εξασφαλίζοντας εισόδημα και οφέλη περισσότερα από οποιονδήποτε άλλον στον ίδιο κλάδο. Το πρότυπο αυτό επαναλαμβάνεται σε πόλεις σε όλες τις ανατολικές και κεντρικές Πολιτείες των Ηνωμένων Πολιτειών.

B. Τρόπος δημιουργίας ιδιωτικών επιχειρήσεων κοινωνικού χαρακτήρα, ως απάντηση στις ιδιωτικοποιήσεις.

Ως οργανώσεις που χρησιμοποιούνται από τα μέλη τους και κοινωνικά ευαίσθητες, οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις όλο και περισσότερο προβάλλονται από τις κυβερνήσεις και ιδιαίτερα από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ως φορείς με τους οποίους οι πολίτες μπορούν να εξασφαλίσουν για τον εαυτό τους κατάλληλες και οικονομικές κατοικίες, έργα υποδομής (φωτισμού, ύδρευσης, αποχέτευσης, κλπ.), καθώς και υπηρεσίες υγείας και κοινωνικής περίθαλψης. Ως αποτέλεσμα, μεταφέρουν τέτοιου είδους υπηρεσίες στους συνεταιρισμούς. Αυτοί οι χειρισμοί προωθούν μεγάλο αριθμό μικρών επιχειρήσεων, οι οποίες κατά κανόνα είναι εντάσεως εργασίας και περιλαμβάνουν ως μέλη τους χρήστες, ή προμηθευτές και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, ενισχύοντας με τον τρόπο αυτόν την τοπική κοινωνική συνοχή.

Στον τομέα της υγείας, για παράδειγμα, ορισμένες κυβερνήσεις έχουν ήδη προχωρήσει σε μορφές συνεργασίας με τους συνεταιρισμούς. Στην Κόστα Ρίκα, το Γραφείο Κοινωνικής Ασφάλισης άρχισε το 1988 να συμπράττει με συνεταιρισμούς παροχής υπηρεσιών υγείας για να αναλαμβάνουν και να επεκτείνουν τις δημόσιες υπηρεσίες υγείας. Στη Μαλαισία, η Κυβέρνηση έχει μεταβιβάσει ένα μέρος από τις υπηρεσίες υγείας σε ένα ολοκληρωμένο συνεταιριστικό σύστημα, το οποίο περιλαμβάνει ένα ολοκληρωμένο σύστημα συνεταιρισμών ιατρών, που χρηματοδοτείται από συνεταιριστικές τράπεζες και παρέχει υπηρεσίες στα μέλη της συνεταιριστικής κίνησης, με ασφάλιση υγείας που προσφέρεται από τη Συνεταιριστική Ασφαλιστική Εταιρεία της Μαλαισίας.

Γ. Δυνατότητα εξέλιξης σε αυτοδύναμες ομάδες επιχειρήσεων μεγάλης κλίμακας και σε δίκτυα αμοιβαίας υποστήριξης.

Τα οργανωτικά των συνεταιριστικών επιχειρήσεων ευνοούν ιδιαίτερα τη συσσώρευση και επανεπένδυση κεφαλαίου, την οργανωτική επέκταση και διαφοροποίηση και τον σχηματισμό λειτουργικών συνεργασιών μέσα στην ίδια περιοχή. Το γεγονός αυτό επιτρέπει τον συνδυασμό της επιχείρησης μεγάλης κλίμακας με τη διοίκηση εκ μέρους εργατών ή καταναλωτών.

Στη Βραζιλία, παραδείγματος χάριν, η Εθνική Συνομοσπονδία Συνεταιρισμών Υγείας (Unimed do Brasil) έχει εξελιχθεί από έναν συνεταιρισμό που ιδρύθηκε το 1967 σε ένα συγκρότημα επιχειρήσεων, που τώρα περιλαμβάνει 304 συνεταιρισμούς υγείας στους οποίους μέλη είναι οι παρέχοντες υπηρεσίες υγείας, πολλοί από τους οποίους έχουν ιδιότητα νοσοκομεία, οργανωμένα σε 17 δίκτυα πολιτειακού επιπέδου και μια εθνικού επιπέδου μητρική εταιρεία η οποία διαθέτει θυγατρικές εταιρείες στην ασφάλιση και παρέχει κοινή προμήθεια και κοινές υπηρεσίες για τα νοσοκομεία και τις κλινικές των μελών, επεξεργασία στοιχείων και επικοινωνία, πρακτική εξάσκηση και έρευνα και ανάπτυξη. Το συγκρότημα επίσης περιλαμβάνει συμπληρωματικά, εθνικού επιπέδου, συστήματα πιστωτικών ενώσεων και συνεταιρισμών των χρηστών των υπηρεσιών υγείας.

Με αυτούς τους τρόπους, συνεταιριστικά επιχειρηματικά συγκροτήματα συνεχίζουν να συσσωρεύουν οικονομική ισχύ επαρκή για να ανταγωνισθούν με επιτυχία στην παγκόσμια οικονομία. Είναι σε θέση να εξασφαλίσουν τη βιωσιμότητα των πολυάριθμων ανεξάρτητων επιχειρήσεων που εφοδιάζουν, ή των οποίων το προϊόν επεξεργάζονται ή διαθέτουν στην αγορά. Με τη συνολική οικονομική τους επιφάνεια και με την ικανότητά τους να επηρεάζουν τις αποφάσεις, είναι σε θέση να αντιδρούν σε μονοπωλιακές καταστάσεις και να εξασφαλίζουν δίκαιη μεταχείριση των καταναλωτών, των παραγωγών και των εργαζομένων.

Δ. Δυνατότητα προώθησης και υποστήριξης της δικής τους επιχειρηματικής ανάπτυξης

Ελάχιστες συνεταιριστικές επιχειρήσεις χρειάζεται να αρχίσουν να λειτουργούν απομονωμένες. Όλο και περισσότερο είναι σε θέση να επωφεληθούν από τη συμμετοχή τους στα πλαίσια της συνολικής συνεταιριστικής κίνησης, που έχει τη δυνατότητα προώθησης νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών. Εκτός από τους συνεταιριστικούς χρηματοδοτικούς μηχανισμούς, υπάρχουν πολυάριθμες μορφές υποστήριξης.

Οργανώσεις επιχειρηματικής ανάπτυξης του συνεταιριστικού τομέα

Σε πολλές χώρες, οι εθνικού επιπέδου συνεταιριστικές οργανώσεις έχουν συστήσει φορείς συνεταιριστικής ανάπτυξης. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, π.χ., η Εθνική Συνεταιριστική Επιχειρηματική Ένωση ίδρυσε το 1996 το CLUSA Ινστιτούτο Συνεταιριστικής Ανάπτυξης, που είναι υπεύθυνο για τη διεύρυνση της δυνατότητας των συνεταιρισμών να παρέχουν συγκεκριμένες λύσεις σε σύγ-

χρονα προβλήματα και να ενεργεί ως καταλύτης για τη διάδοση των επιτυχημένων προτύπων συνεταιριστικής ανάπτυξης, τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και αλλού.

Συνεταιριστική ανάπτυξη ανθρωπίνων πόρων

Οι περισσότερες επιχειρήσεις και οργανισμοί αποδίδουν υψηλή προτεραιότητα στην πρακτική εξάσκηση. Οι συνεταιριστικές κινήσεις σε εθνικό επίπεδο διαθέτουν εξειδικευμένους φορείς, μερικοί από τους οποίους είναι πανεπιστημιακού επιπέδου. Η ανάπτυξη των ανθρωπίνων πόρων αποτελεί κύριο συστατικό των προγραμμάτων τεχνικής βοήθειας που λειτουργούν στα πλαίσια της συνεταιριστικής κίνησης. Αυτό έχει αποδειχθεί ιδιαίτερα χρήσιμο για την προώθηση νέων συνεταιριστικών επιχειρήσεων σε οικονομίες που βρίσκονται σε μεταβατικό στάδιο, όπου παρατηρείται περιορισμένη επιχειρηματική εμπειρία και πρακτική εξάσκηση. Ως παράδειγμα αναφέρεται ότι το 1994, το Διεθνές Ινστιτούτο του Ισραήλ οργάνωσε ένα σεμινάριο στη Ρωσική γλώσσα, για την οργάνωση και το μάντζμεντ των συνεταιρισμών στην οικονομία της αγοράς. Η Διεθνής Επιτροπή για την Ανάπτυξη των Ανθρωπίνων Πόρων της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης (ICA) ενισχύει πολλά προγράμματα ανά τον κόσμο, όπως και το Διεθνές Γραφείο Εργασίας (ILO), με το πρόγραμμα COOPNET. Πρόσβαση σε τέτοιους έμπειρους οργανισμούς, παρέχει στις συνεταιριστικές επιχειρήσεις, ιδιαίτερα των μειονεκτικών περιοχών, σημαντικό πλεονέκτημα έναντι των άλλων μορφών επιχειρήσεων.

Διασυνεταιριστική Τεχνική βοήθεια

Εκτός από την πρακτική εξάσκηση, κάθε άλλη μορφή επιχειρηματικής βοήθειας, όπως καθοδήγηση του μάντζμεντ, εξοπλισμός και πιστώσεις χορηγούνται από τη συνεταιριστική κίνηση μιας χώρας σε άλλη που την έχει ανάγκη. Τα περισσότερα εξειδικευμένα όργανα της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης (ICA) καθώς και η ίδια η ICA με το Αναπτυξιακό της Πρόγραμμα, από κοινού με ανεξάρτητες περιφερειακές συνεταιριστικές οργανώσεις στη Λατινική Αμερική, ενισχύουν τη συνεταιριστική επιχειρηματική ανάπτυξη. Το Συνεταιριστικό Δίκτυο για τη Συνεταιριστική Ανάπτυξη (Coop Network for Cooperative Development), περιλάμβανε, μέχρι το τέλος του 1994, 54 εθνικούς και διεθνείς συνεταιριστικούς αναπτυξιακούς φορείς.

Ένα παράδειγμα για το πώς μπορούν να αξιοποιηθούν οι διαθέσιμοι ανθρωπίνοι πόροι με τη υιοθέτηση της συνεταιριστικής μορφής επιχείρησης, σε συνδυασμό με την υποστήριξη του συνεταιριστικού τομέα, ώστε να αλλάξουν τη ζωή των ελάχιστα ευνοημένων μελών μιας κοινωνίας, είναι εκείνο του συνεταιρισμού εργατών ανακύκλωσης της πόλης Bucaramanga της Κολομβίας. Ο συνεταιρισμός αυτός ιδρύθηκε το 1986 με κεφάλαιο ισοδύναμο με ολιγότερα από 70 δολάρια ΗΠΑ, από περιθωριακούς άνδρες και γυναίκες, που μόλις επιβίωναν συλλέγοντας αξιοποιήσιμα απορρίμματα από τη χωματερή του Δήμου. Ίδρυσαν έναν συνεταιρισμό, ο οποίος στη συνέχεια βοηθήθηκε από επιχειρηματικούς συμβούλους και ελεγκτές που διέθεσε η Συνεταιριστική Ένωση της Κολομβίας (Asociacion Colombiana de Cooperativas (ASCOOP)). Η Καναδική Συνεταιριστική

Ένωση χορήγησε πιστώσεις και εξειδικευμένη τεχνική βοήθεια και διοχέτευσε ενισχύσεις από οργανώσεις των κοινοτήτων του Καναδά. Σήμερα, ο συνεταιρισμός διατηρεί σε λειτουργία τις δικές του εγκαταστάσεις ανακύκλωσης, με συμφωνητικό να καθαρίζει τους δρόμους της πόλης και να διατηρεί εστιατόριο στο σταθμό των λεωφορείων. Έχει 130 μέλη και έχει στην ιδιοκτησία του δύο φορτηγά αυτοκίνητα, τα κτίρια στα οποία λειτουργούν τα μηχανήματα ανακύκλωσης και έναν παιδικό σταθμό για τη φροντίδα των 60 παιδιών των μελών. Τα μέλη λαμβάνουν μηνιαία αμοιβή ίση με 350 ως 420 δολάρια ΗΠΑ.

Διεθνές διασυνεταιριστικό εμπόριο

Οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις των αναπτυσσόμενων χωρών έχουν πρόσβαση στα διεθνή συνεταιριστικά επιχειρηματικά δίκτυα και στα προγράμματα εμπορικής βοήθειας, των οποίων σκοπός είναι να προωθήσουν τις εξαγωγές τους και να τους εξασφαλίσουν λογικά κέρδη. Π.χ., από το 1984 η Cooperative Business International προώθησε το εμπόριο και τις επενδύσεις μεταξύ συνεταιρισμών των Ηνωμένων Πολιτειών και αντίστοιχων αναπτυσσόμενων χωρών, κυρίως της Ινδίας, της Ινδονησίας και των Φιλιππίνων. Μεταξύ 1984 και 1994, οι πωλήσεις ανήλθαν σε 150 εκατ δολάρια και η απασχόληση σε 6.000 θέσεις εργασίας. Το 1991, το Αμερικανικό Κέντρο Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων στη Δημοκρατία της Τσεχίας.

Η Διεθνής Συνεταιριστική ένωση, διαμέσου των περιφερειακών γραφείων της και των εξειδικευμένων οργάνων της, προωθεί το διασυνεταιριστικό εμπόριο. Η ετήσια Περιφερειακή Συνέλευση της Αμερικής (Βόρειας και Νότιας), που έγινε στο Μαϊάμι των ΗΠΑ, χρησιμοποιήθηκε ως μια ευκαιρία ενδυνάμωσης των στρατηγικών συμμαχιών μεταξύ συνεταιριστικών επιχειρήσεων της περιφέρειας. Η Διεθνής Οργάνωση Καταναλωτικών Συνεταιρισμών, ένα εξειδικευμένο όργανο της ICA, εξέδωσε ένα μήνυμα προς τα μέλη της με την ευκαιρία της Ημέρας του Καταναλωτή, στις 15 Μαρτίου 1996, στο οποίο τόνιζε την αλληλεγγύη διαμέσου προγραμμάτων «δικαίων όρων εμπορίου». Αυτή η αντιμετώπιση, η οποία ήδη αποδίδει εμπορικά, είναι ιδιαίτερης σημασίας, δεδομένου του μεγάλου ποσοστού των Ευρωπαϊκών νοικοκυριών που είναι μέλη συνεταιριστικών επιχειρήσεων χονδρεμπορίου και λιανικού εμπορίου. Το Διεθνές Γραφείο Εργασίας (ILO) υποστηρίζει αυτή την κίνηση διαμέσου του Διαπεριφερειακού Προγράμματος Εμπορικών Ανταλλαγών μεταξύ Συνεταιρισμών (INTERCOOP).

Διοχέτευση κυβερνητικής και διακυβερνητικής ενίσχυσης

Επιχειρήσεις των κοινοτήτων με συνεταιριστική δομή, αποτελούν ένα αποτελεσματικό μέσο οργάνωσης, με τον οποίο πρωτοβουλίες της βάσης μαζί με δημόσια και ιδιωτικά κεφάλαια μπορούν να συνδυαστούν, με σκοπό το ξαναζωτάνεμα αποδυναμωμένων κοινοτήτων, χωρίς τη δημιουργία εξάρτησης. Κατά το Δεκέμβριο του 1994, για πρώτη φορά, η Ευρωπαϊκή Ένωση χορήγησε στο Ευρωπαϊκό Περιφερειακό Γραφείο της ICA κεφάλαια για την προώθηση νέων συνεταιριστικών επιχειρήσεων διασυννοριακού χαρακτήρα μεταξύ συνεταιρισμών και για την μεταφορά τεχνογνωσίας στους συνεταιρισμούς της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης.

Ένα σύνολο από 27 κυβερνήσεις διοχετεύουν τεχνική βοήθεια διαμέσου της ICA. Τα μακροχρόνια και συνεχιζόμενα προγράμματα συνεταιριστικής ανάπτυξης του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας (ILO), ο Οργανισμός Γεωργίας και Τροφίμων των Ηνωμένων Εθνών (FAO), το Κέντρο για τους Ανθρώπινους Οικισμούς (Habitat) των Ηνωμένων Εθνών, καθώς και άλλοι φορείς των Ηνωμένων εθνών και διακυβερνητικοί οργανισμοί, συνεργάζονται στενά με φορείς συνεταιριστικής ανάπτυξης. Η Επιτροπή για την Προώθηση και την Ανάπτυξη των Συνεταιρισμών (COPAC) εναρμονίζει τα προγράμματα των Ηνωμένων εθνών, του ILO και του FAO με εκείνα της ICA, της Διεθνούς Ομοσπονδίας Γεωργών (IFAP), του Διεθνούς Συμβουλίου Πιστωτικών Ενώσεων (WOCCU) και της Διεθνούς Ένωσης Εργατικών Συνδέσμων, των εργατών τροφίμων, γεωργίας, ξενοδοχείων, εστιατορίων, εφοδιασμού, καπνού κλπ. (IUF).

Ε. Τρόπος βελτίωσης της βιωσιμότητας των ανεξάρτητων μικρομεσαίων επιχειρήσεων

Αυτή η κατηγορία επιχειρήσεων αντλεί σημαντικά οφέλη από τη συμμετοχή της σε συνεταιρισμούς από κοινού προμήθειας, προσφοράς κοινών υπηρεσιών και μάρκετινγκ. Στις αγροτικές περιοχές, μπορούν να αντέξουν τον ανταγωνισμό των ιδιωτικών κερδοσκοπικών επιχειρήσεων αγροτικών προϊόντων και να επιβιώσουν σε δυσμενείς συνθήκες της αγοράς, μόνο διότι συνδυάζουν την αγοραστική και την εμπορική τους δύναμη μέσω της οργάνωσής τους σε συνεταιρισμούς. Αυτό έχει δώσει τη δυνατότητα συνέχισης της ύπαρξης της βιώσιμης οικογενειακής και κοινοτικής αγροτικής οικονομίας πολλών χωρών. Οι συνεταιρισμοί είναι επίσης ιδιαίτερα σημαντικοί για ανάλογες επιχειρήσεις στις αστικές περιοχές, εξασφαλίζοντας την επιβίωσή τους σε μια εξαιρετικά ανταγωνιστική αγορά. Ως παράδειγμα αναφέρονται οι Ηνωμένες Πολιτείες, όπου σχεδόν όλοι οι ανεξάρτητοι λιανοπωλητές ηλεκτρονικών υπολογιστών είναι μέλη χονδρεμπορικής συνεταιριστικής επιχείρησης. Δύο από αυτές (Cutter & Co. (True-Value) και Ace Hardware, περιλαμβάνονται στον κατάλογο του περιοδικού «Fortune 500» του 1994, με ετήσιο κύκλο εργασιών, το 1994, 2,6 δισ. και 2,3 δισ. δολάρια αντίστοιχα.

ΣΤ. Τρόπος επιχειρηματικής πρωτοβουλίας με τον οποίο άλλες συλλογικές οργανώσεις επιτυγχάνουν τους στόχους τους

Πολλές νέες συνεταιριστικές επιχειρήσεις επιχορηγούνται και ενισχύονται αρχικά από μεγάλες λαϊκές ομάδες, όπως αγροτικές οργανώσεις, άλλους συνδέσμους αυτοαπασχολούμενων, εργατικές οργανώσεις, οργανώσεις των γυναικών και συνδέσμους που ιδρύονται από ηλικιωμένους, μετανάστες ή μειονότητες. Οι ομάδες αυτές θεωρούν αυτή τη μορφή επιχείρησης ως ιδιαίτερα αποτελεσματικό τρόπο παροχής στα μέλη τους μιας οργανωμένης οικονομικής βάσης. Στο Ισραήλ, για παράδειγμα, τα μέλη της εθνικής οργάνωσης των εργαζομένων (Histadrut), που περιλαμβάνει το 85% των ημερομισθίων εργατών, είναι ταυτόχρονα ιδιοκτήτες και μέλη ενός παράλληλου συστήματος συνεταιριστικών επιχειρήσεων, που δραστηριοποιείται σε πολλούς οικονομικούς τομείς. Συνολικά, διαχειρίζονται το 25% του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος.

Z. Οφέλη προς την κοινωνία από τον επιχειρηματικό δυναμισμό του συνεταιριστικού τομέα.

Το συνεταιριστικά οργανωμένο τμήμα του ιδιωτικού επιχειρηματικού τομέα συμβάλλει στην παραγωγή ωφελειών για το κοινωνικό σύνολο με αρκετούς τρόπους. Διασφαλίζει την ύπαρξη ενός εναλλακτικού τρόπου οικονομικής οργάνωσης, που είναι στη διάθεση τόσο των παραγωγών όσο και των καταναλωτών, αλλά και των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών, ο οποίος εξασφαλίζει πολλά από τα οφέλη αλλά και αποφεύγει τα περισσότερα από τα κόστη τόσο του δημόσιου τομέα όσο και εκείνου του τμήματος του ιδιωτικού τομέα του οποίου οι επιχειρηματικοί στόχοι πρέπει να εναρμονίζονται προς τα κριτήρια μεγιστοποίησης του κέρδους. Επίσης εξασφαλίζει έναν τρόπο με τον οποίο οι συλλογικοί φορείς της αστικής κοινωνίας αποκτούν μια οικονομική βάση που τους προσφέρει δύναμη και δυνατότητες.

Οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις οφείλουν να εξασφαλίζουν οικονομική βιωσιμότητα. Η επιτυχία τους στο θέμα αυτό αποδεικνύεται από την προέχουσα θέση τους σε πολλούς τομείς. Όμως, στους επιχειρηματικούς τους στόχους αποδίδουν την ίδια σημασία στο να διατηρούν σταθερή την απασχόληση, στο να παράγουν μόνο αγαθά και υπηρεσίες που είναι κατάλληλα και ασφαλή και στο να υποστηρίζουν τη μακροχρόνια βιωσιμότητα στις κοινότητες που λειτουργούν. Το οικονομικό πλεόνασμα αποτελεί μόνο ένα μέσο με το οποίο μπορούν να επιτυγχάνονται οι ευρύτεροι στόχοι.

Στις περιπτώσεις που οι διακυμάνσεις της αγοράς απειλούν να εκτοπίσουν τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις παρέχουν τον τρόπο ενδυνάμωσης και προστασίας. Ενισχύουν τις δυνατότητες των αγροτικών κοινωνιών να προστατεύσουν τον εαυτό τους και το φυσικό περιβάλλον τους. Παρέχουν στους καταναλωτές τα μέσα να αντέξουν και τελικά να εξουδετερώσουν τα μονοπώλια. Προσφέρουν σε όσους περιθωριοποιούνται από τη μεγέθυνση των επιχειρήσεων, ευκαιρίες για προστασία, ενδυνάμωση και ισότιμη επανένταξη.

III. ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Ένας σημαντικός παράγων που συμβάλλει στην οικονομική επιτυχία της συνεταιριστικής κίνησης υπήρξε η δημιουργία του δικού της χρηματοδοτικού μηχανισμού. Έχοντας τον έλεγχο των δικών τους χρηματοδοτικών υπηρεσιών που λειτουργούν με εύλογο κόστος και είναι σχετικοί με το αντικείμενο, οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις εξασφαλίζουν τη χρησιμοποίηση των κεφαλαίων της συνεταιριστικής κίνησης μόνο για την υποστήριξη των στόχων των επιχειρήσεων που μετέχουν και των μελών τους. Το μεγαλύτερο μέρος συνεχώς επανεπενδύεται. Επί πλέον, ένα μεγάλο ποσοστό νέων συνεταιριστικών επιχειρήσεων έχουν τη δυνατότητα να δανειστούν κεφάλαια μόνο από τους χρηματοδοτικούς μηχανισμούς της συνεταιριστικής τους κίνησης. Η σημασία των συνεταιριστικών χρηματοδοτικών επιχειρήσεων για τη σταθερή επιχειρηματι-

κή ανάπτυξη προβάλλεται στις στρατηγικές της Κοπεγχάγης, του Πεκίνου και της Κωνσταντινούπολης.⁴

A. Αποταμιευτικοί και πιστωτικοί συνεταιρισμοί (πιστωτικές ενώσεις)

Οι αποταμιευτικοί και πιστωτικοί συνεταιρισμοί, ή πιστωτικές ενώσεις, συνέχισαν να κινητοποιούν τοπικές αποταμιεύσεις και να χορηγούν δάνεια στα μέλη, ενθαρρύνοντας έτσι την αποταμίευση και την επιχειρηματική δραστηριότητα. Όταν αρχίζουν το έργο τους, οι πιστωτικές ενώσεις χρησιμοποιούν σχετικά απλές διοικητικές πρακτικές, ώστε το κόστος να είναι πολύ χαμηλό και το εισόδημα που παράγεται από το επιτόκιο των δανείων μπορεί είτε να διανέμεται στα μέλη ή να επανεπενδύεται στην πιστωτική ένωση στα πλαίσια προγράμματος κεφαλαιοποίησης. Γι' αυτό μπορούν να ιδρύονται σε φτωχές κοινότητες, όπου η πρόσβαση σε φορείς ασφαλούς αποταμίευσης και σε δανεισμό με όρους που δεν συνεπάγονται εκμετάλλευση είναι υψίστης σημασίας. Έτσι οι φτωχοί έχουν τη δυνατότητα να αποφεύγουν το διαρκή δανεισμό.

Κατά το τέλος του 1994, οι οργανώσει μέλη του Παγκόσμιου Συμβουλίου Πιστωτικών Ενώσεων σε 87 χώρες ήταν 37.078 πιστωτικές ενώσεις με 88 εκατομμύρια μέλη. Σε δολάρια ΗΠΑ, το σύνολο των αποταμιεύσεων ήταν 378 δισεκατομμύρια, τα δάνεια 418 δισεκατομμύρια, τα αποθεματικά 14 δισεκατομμύρια και το ενεργητικό 419 δισεκατομμύρια. Τα ποσοστά του πληθυσμού ενηλίκων που είναι μέλη των πιστωτικών ενώσεων είναι ήδη σημαντικά: 100% στον Άγιο Δομίνικο, μεταξύ 30% και 49% σε πέντε χώρες (στις οποίες περιλαμβάνονται η Ιρλανδία με 44% και οι ΗΠΑ με 36%), μεταξύ 10% και 29% σε άλλες 16 χώρες (όπου περιλαμβάνονται το Κεμπέκ με 30% και με 22% οι άλλες περιοχές του Καναδά, η Αυστραλία με 21% και η Γαλλία με 13%). Επί πλέον, αποταμιευτικοί και πιστωτικοί συνεταιρισμοί που ανήκουν στην κίνηση Ραϊφάιζεν έχουν ιδιαίτερη σημασία στην Αυστρία, στη Γερμανία και στην Ελβετία.

Οι πιστωτικές ενώσεις έχουν ιδιαίτερη σημασία για τις γυναίκες, διότι τους επιτρέπουν να διαχειρίζονται τα δικά τους χρηματοδοτικά θέματα και να αντλούν δάνεια για τις δικές τους επιχειρηματικές πρωτοβουλίες, καθώς και για να αποτελούν τη βάση από την οποία η θέση των γυναικών στην τοπική κοινωνία μπορεί να αμφισβητηθεί και να αλλάξει. Οι γυναίκες αποτελούν μεγάλο ποσοστό των μελών στις εθνικές οργανώσεις μερικών χωρών. Κατά το τέλος του 1992, το ποσοστό ήταν υψηλό στο Λεσόθο (87%), και μεταξύ 50% και 61% στο Μονσεράτ, στην Κόστα Ρίκα, στις Σεύχέλλες, στις Φιλιππίνες, στην Ιαπωνία και στη Σρί Λάνκα. Η κίνηση των πιστωτικών ενώσεων έχει λάβει θετικά μέτρα κατά τη διάρκεια της περασμένης δεκαετίας, για να βοηθήσει τα μέλη να ξεπεράσουν τις διακρίσεις εναντίον των γυναικών.

Αποστολή της WOCCU είναι να βοηθά τα μέλη της να οργανώνουν, επεκτείνουν και βελτιώνουν τις πιστωτικές ενώσεις ώστε να γίνονται αποτελεσματικά εργαλεία οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης των λαών. Κατά τη διάρκεια του 1994, πρόσφερε τεχνική βοήθεια σε πιστωτικές ενώσεις 44 αναπτυσσόμενων χωρών και χωρών που βρίσκονται σε μεταβατικό στάδιο προς την οικονομία της αγοράς, με την υποστήριξη κινήσεων των πιστωτικών ενώσεων στη Λευκορωσία, στην Κίνα, στη Δημοκρατία της Τσεχίας, στη Λετονία, στη Λιθουανία, στην Πολωνία στη Ρωσική Ομοσπονδία και στην Ουκρανία. Ανάλογο έργο

έχει αρχίσει στην πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, στη Ρουμανία και στο Ουζμπεκιστάν. Στην Κίνα, η Αγροτική Τράπεζα της Κίνας ενθαρρύνει την ανεξαρτησία των αγροτικών πιστωτικών συνεταιρισμών, που λειτουργούν υπό τον έλεγχό της. Υπάρχει έκδηλο ενδιαφέρον για τη μετατροπή τους σε πιστωτικές ενώσεις.

B. Συνεταιριστικές τράπεζες.

Οι συνεταιριστικές τράπεζες αποτελούν οργανώσεις των ανθρώπων για τους ανθρώπους και όχι για το κεφάλαιο. Κεντρικός τους στόχος είναι να βελτιώσουν την οικονομική θέση των μελών, που είναι μεμονωμένα άτομα ή επιχειρήσεις που δεν έχουν πρόσβαση σε άλλα τραπεζικά ιδρύματα εξ αιτίας της αδυναμίας τους να προσφέρουν επαρκείς εγγυήσεις, να διευκολύνουν την συνεχή ανακύκλωση του συνεταιριστικού κεφαλαίου στις συνεταιριστικές επιχειρήσεις και να προσελκύουν και να διαχειρίζονται κεφάλαια που προέρχονται έξω από τον συνεταιριστικό τομέα για να χρησιμοποιηθούν από συνεταιρισμούς.

Οι διαστάσεις που έχουν ήδη προσλάβει οι συνεταιριστικές τράπεζες είναι σημαντικές. Στην Ευρώπη, το 1991, είχαν 33 εκατομμύρια μέλη, 60 εκατομμύρια πελάτες, συνολικό ενεργητικό 1.110 δισ. ECU, συνολικές καταθέσεις 800 δισ. ECU, δάνεια 700 δισ. ECU και προσωπικό 400.000 ατόμων. Το ποσοστό συμμετοχής τους στις καταθέσεις ήταν περίπου 17%. Το 1994, σε επί μέρους χώρες, το ποσοστό της αγοράς ήταν 34,3% στη Φινλανδία, 31,9% στη Γαλλία, 30,5% στην Αυστρία, 25,0% στην Ολλανδία και 19,6% στη Γερμανία. Πολλές συνεταιριστικές τράπεζες αποτελούν τους κύριους χρηματοδοτικούς θεσμούς του αγροτικού τομέα και καταλαμβάνουν προέχουσα θέση σε εθνικό επίπεδο. Στις ΗΠΑ, το συνεταιριστικό Farm Credit System (Σύστημα Αγροτικής Πίστης) εξυπηρετεί περισσότερους από 500.000 δανειζόμενους. Το 1993, δάνεισε 54 εκατομμύρια δολάρια στα μέλη του, που αποτελούν το 25% του συνόλου των δανείων στη γεωργία. Σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες, επίσης, οι συνεταιριστικές τράπεζες παίζουν τον ίδιο καθοριστικό ρόλο. Διοχετεύουν εξωτερικά κεφάλαια σε συνεταιριστικές επιχειρήσεις χωρίς να δημιουργούν εξαρτήσεις.

Συνεταιριστικές τράπεζες τόσο μεγάλου μεγέθους έχουν πολλές φορές προέλθει από μικρές τοπικές επιχειρήσεις σε κοινότητες που υπήρχε σπανιότητα κεφαλαίων. Σήμερα έχουν έναν παρόμοιο ρόλο και έχουν πολύ μεγάλη σημασία για τις γυναίκες. Για παράδειγμα, η ευρεία συμμετοχή έχει δώσει τη δυνατότητα στην τράπεζα SEWA της περιοχής Ahmetabad στο Gujerat να δημιουργήσει, κατά την περασμένη δεκαετία κεφάλαια που ανέρχονται στο ισοδύναμο των 6,6 εκατ. Δολαρίων.

Ο συνδυασμός της τοπικής κοινοτικής βάσης με τη συνολική εθνική οικονομική δύναμη συμβάλλουν στην περιφερειακή οικονομική ισορροπία. Ως παράδειγμα αναφέρεται το Ελβετικό τραπεζικό σύστημα Ραϊφάιζεν, το έκτο σε μέγεθος στη χώρα, του οποίου η βάση αποτελείται από ξεχωριστές τράπεζες των κοινοτήτων που καλύπτουν τις περισσότερες αγροτικές περιοχές, έχει μια διαχειριστική πολιτική η οποία δίνει προτεραιότητα στη χρήση των καταθέσεων

των πελατών εντός της οικονομικής περιοχής προέλευσης, γεγονός που ισχυροποιεί την οικονομική ανεξαρτησία των κοινοτήτων και με αυτόν τον τρόπο την κοινοτική συνοχή, τη ζωτικότητα και την αυτοπεποίθηση. Οι συνεταιριστικές τράπεζες, ακόμη, παίζουν ένα σημαντικό ρόλο στη μείωση των ολιγοπωλιακών συνθηκών στην αγορά.

Οι συνεταιριστικές τράπεζες στηρίζουν την εμπορική τους επιτυχία κατά ένα μέρος στην ανακύκλωση του κεφαλαίου με κατεύθυνση τη βιώσιμη συνεταιριστική επιχειρηματική επέκταση και κατά το άλλο μέρος στην ικανότητά τους να προσελκύουν πελάτες μέσω του συνδυασμού της αποτελεσματικότητας με ηθικές αρχές. Συνδυάζουν την επιχειρηματική βιωσιμότητα με την πεποίθηση ότι οι εμπορικοί φορείς οφείλουν να συμβάλλουν θετικά στις κοινότητες στις οποίες λειτουργούν. Παραδείγματος χάριν, η Συνεταιριστική Τράπεζα του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας καθιέρωσε το 1992 μια «πολιτική ηθικών αρχών», η οποία διευρύνθηκε το 1994, ύστερα από εκτεταμένες διαβουλεύσεις με τα μέλη πελάτες. Μεταξύ άλλων, η πολιτική αυτή ορίζει ότι η τράπεζα δεν θα έχει επιχειρηματικές σχέσεις με καθεστώτα ή οργανισμούς που προσβάλλουν τα ανθρώπινα δικαιώματα, που κατασκευάζουν και πωλούν όπλα σε καταπιεστικά καθεστώτα ή παράγουν προϊόντα καπνού. Επίσης, ότι η τράπεζα ενθαρρύνει την περιβαλλοντική υπευθυνότητα μεταξύ των εμπορικών εταίρων της και υποστηρίζει τις «δίκαιες εμπορικές σχέσεις» (fair trade). Το 1995, η τράπεζα ανήγγειλε τη διάθεση ενός εκατομμυρίου λιρών Αγγλίας για τη χρηματοδότηση του Εθνικού Κέντρου για τις Επιχειρήσεις και την Οικολογία στο Πανεπιστήμιο Salford, στο Μάντσεστερ, το οποίο να συμβουλευεί μικρομεσαίες επιχειρήσεις σε θέματα περιβάλλοντος.

Οι εδραιωμένες συνεταιριστικές τράπεζες προωθούν και υποστηρίζουν νέες τραπεζικές επιχειρήσεις. Παράδειγμα είναι η το Ίδρυμα της τράπεζας Rabobank της Ολλανδίας, το οποίο ενισχύει ένα πρόγραμμα που έχει αναλάβει το περιφερειακό Γραφείο της ICA, με το οποίο επιδιώκει την προώθηση ενός συνεταιριστικού τραπεζικού συστήματος εκ των κάτω, με προγράμματα πιλότους στη Δημοκρατία της Τανζανίας, με έμφαση στην εξυπηρέτηση των οικονομικών αναγκών των γυναικών. Η Λατινοαμερικανική Συνομοσπονδία πιστωτικών Ενώσεων (COLAC) στον Παναμά, έχει προχωρήσει στην πρώτη φάση ενός περιφερειακά ολοκληρωμένου συνεταιριστικού οικονομικού τομέα. Ο Διεθνής Συνεταιριστικός Τραπεζικός Σύνδεσμος προωθεί τη συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των μελών, υποστηρίζει νέες συνεταιριστικές τράπεζες και αναλαμβάνει έρευνες για θέματα κοινού ενδιαφέροντος. Συμβάλλει, επίσης, στο σχηματισμό περιφερειακών επιτροπών στην Ανατολική Ευρώπη, τη Βόρεια Αφρική και στη Δυτική Ασία, περιοχές με αδύνατους διεθνείς συνεταιριστικούς φορείς σε αυτόν και σε άλλους τομείς.

Γ. Συνεταιριστικές ασφαλιστικές επιχειρήσεις

Η ασφάλιση έναντι κινδύνων, με λογικό κόστος σε κατάλληλο φορέα, είναι ουσιώδης τόσο για την ατομική οικονομική διασφάλιση όσο και για την επιχειρηματική επιτυχία. Προστατεύει τις επιχειρήσεις από τις επιπτώσεις γεγονότων που ενδέχεται να ζημιώσουν τη βιωσιμότητά τους και προστατεύει τα άτομα και τις κοινότητες έναντι του κινδύνου να περιπέσουν σε κατάσταση φτώ-

χειας. Η ασφάλιση αποτελεί μια περιοχή στην οποία η συνεταιριστική επιχείρηση παίζει έναν κεντρικό ρόλο αλλά η οποία δεν έχει επαρκώς αναγνωρισθεί και υποστηριχθεί από την διακυβερνητική κοινότητα.

Επειδή τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις διασφαλίζονται ανεπαρκώς από προγράμματα του δημόσιου τομέα και επειδή αδυνατούν να αντιμετωπίσουν το κόστος ασφαλιστικών προϊόντων που προσφέρονται από ιδιωτικούς κερδοσκοπικούς ασφαλιστές, έχουν μεταξύ τους συσπειρωθεί, συχνά μέσω των συνεταιριστικών τους οργανώσεων και σε μερικές περιπτώσεις σε συνεργασία με συνδικαλιστικές οργανώσεις, για την ίδρυση συνεταιριστικών ή αμοιβαίας βοήθειας ασφαλιστικών επιχειρήσεων. Το 1994, 26 εκατομμύρια οικογένειες στην Ευρώπη είχαν ασφαλιστεί στις επιχειρήσεις αυτές. Το συνολικό τους μερίδιο αγοράς ήταν 8%. Στις ΗΠΑ, 50 εκατομμύρια άτομα είχαν ασφαλιστικά συμβόλαια που εκδόθηκαν από συνεταιριστικές ασφαλιστικές επιχειρήσεις. Στις περισσότερες ανεπτυγμένες οικονομίες της αγοράς, οι συνεταιριστικές ασφαλιστικές επιχειρήσεις έχουν επί αρκετές δεκαετίες παίξει κεντρικό ρόλο στη διατήρηση της αγροτικής οικονομίας που στηρίζεται στις βιώσιμες οικογενειακές και κοινοτικές εκμεταλλεύσεις. Στην Ιαπωνία, οι εθνικές αγροτικές και αλιευτικές συνεταιριστικές οργανώσεις, οι οποίες εξυπηρετούν σχεδόν το σύνολο των παραγωγών, έχουν ιδρύσει τις δικές τους εξειδικευμένες θυγατρικές ασφαλιστικές επιχειρήσεις. Κατά το 1995, μία από αυτές ήταν η δεύτερη σε μέγεθος ασφαλιστική επιχείρηση παγκοσμίως, με κεφάλαια 24 δισ, δολαρίων.

Οι συνεταιριστικές ασφαλιστικές επιχειρήσεις ανταποκρίνονται ειδικά στις ανάγκες των μελών που είναι και πελάτες τους. Ως παράδειγμα αναφέρεται ο όμιλος Folksam, μεταξύ άλλων, στη Σουηδία, ο οποίος έχει σχεδιάσει νέα ασφαλιστικά προϊόντα ώστε να ανταποκριθεί στις ειδικές ανάγκες των γυναικών. Ενεργούν ιδιαίτερα ως προμηθείς για τη μείωση του κινδύνου και αναλαμβάνουν η χρηματοδοτούν έρευνα για την προέλευση των κινδύνων των ιδιωτών και των επιχειρήσεων. Ενισχύουν προγράμματα προληπτικής υγιεινής και 'υγιεινής διαβίωσης' και συνεργάζονται με συνεταιρισμούς υγείας και κοινωνικής πρόνοιας. Επί πλέον, εφαρμόζουν μια συνολική και μακροχρόνια θεώρηση της οικονομικής κατάστασης των πελατών - ιδιοκτητών, βοηθώντας τους να προβλέψουν και να προσαρμοστούν στις μεταβαλλόμενες συνθήκες.

Διατηρείται ένας υψηλός βαθμός αμοιβαίας υποστήριξης μεταξύ των εθνικού επιπέδου ασφαλιστικών επιχειρήσεων. Αυτό επιτρέπει στις νεώτερες και μικρότερες συνεταιριστικές ασφαλιστικές επιχειρήσεις να εισέλθουν στην αγορά και να διατηρηθούν βιώσιμες στην έντονα ανταγωνιστική αγορά και με τον τρόπο αυτό εξυπηρετούν ανάγκες που δεν θα ήταν δυνατό να εξυπηρετηθούν από ιδιωτικούς ή από δημόσιους ασφαλιστικούς φορείς. Συνεταιριστικές ασφαλιστικές εταιρείες της Ιαπωνίας και της Σιγκαπούρης έχουν βοηθήσει την ίδρυση παρόμοιων επιχειρήσεων στην Κίνα και στο Βιετνάμ.

Η Διεθνής Συνομοσπονδία Συνεταιριστικών και Αμοιβαίας Βοήθειας Ασφαλιστικών Εταιρειών (ICMIF), ένα εξειδικευμένο όργανο της ICA, υποστηρίζει επιχειρηματικές δομές και τη χορήγηση τεχνικής βοήθειας μεταξύ 72 μελών σε 50 χώρες. Η υπηρεσία της για τις αντασφαλίσεις διευκολύνει την υποστήριξη των μικρότερων επιχειρήσεων. Παραδείγματος χάριν, στη Βολιβιανή Cooperativa de Seguros Crucena Ltda, παρέχονται αντασφαλίσεις από κοινού

από συνεταιριστικές ασφαλιστικές εταιρείες του Βελγίου, της Δανίας, της Ιταλίας, της Σουηδίας, του Ηνωμένου Βασιλείου και των Ηνωμένων Πολιτειών. Διαμέσου του φορέα καφαλαιακής υποστήριξης - Allnations Inc. - που έχει την έδρα του στις ΗΠΑ, η ICMIF διευκολύνει την αναπτυξιακή βοήθεια και τις επενδυτικές ευκαιρίες. Ένα νέο Δίκτυο Ασφαλιστικών Πληροφοριών διαπιστώνει τα κενά στη γνώση, προωθεί και επιβλέπει έρευνα και κοινοποιεί τα ευρήματα.

Οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις στον ασφαλιστικό τομέα είναι σε θέση να συμβάλουν με μοναδικό τρόπο μόνο εξαιτίας των ειδικών χαρακτηριστικών τους, που τις διαφοροποιούν από τις επιχειρήσεις που σκοπεύουν στη μεγιστοποίηση των κερδών. Εν τούτοις τα ιδιαίτερα αυτά χαρακτηριστικά δεν αναγνωρίζονται επαρκώς από τη νομοθεσία και τη διοικητική πρακτική, που, με εξαίρεση τη Γαλλία και τις Φιλιππίνες, εφαρμόζονται χωρίς διάκριση σε όλους τους ασφαλιστικούς φορείς, περιλαμβανόμενων των συνεταιριστικών επιχειρήσεων, για τις οποίες τα ρυθμιστικά κριτήρια μπορεί να μην είναι κατάλληλα. Ιδιαίτερα, οι απαιτήσεις για ελάχιστο εγγυητικό κεφάλαιο καθορίζονται συνήθως με βάση τους διεθνείς κανόνες αλλά και των πλέον κορυφαίων της αγοράς και συχνά υπερβαίνουν κατά πολύ την αξία των ασφαλιστρών, όπως αξιολογούνται και γίνονται αποδεκτά από μια συνεταιριστική επιχείρηση, δεδομένου ότι αυτά σχετίζονται με τις ανάγκες των μελών και, παρ' ότι αντιστοιχούν σε μεγάλο αριθμό ατόμων, είναι, σωρευτικά, μέτρια.

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ

A. Υγεία και κοινωνική μέριμνα

Το θέμα αυτό αποτελεί μια περιοχή σημαντικής επιχειρηματικής καινοτομίας και ανάπτυξης εντός της συνεταιριστικής κίνησης. Ασφάλιση ζωής από 19 εκ των 72 συνεταιριστικών ασφαλιστικών επιχειρήσεων που είναι μέλη της ΙΨΜΙΦ. Συνεταιρισμοί υγείας σε 14 χώρες (από τις οποίες 10 βρίσκονται σε αναπτυσσόμενες περιοχές) προσφέρουν έναν συνδυασμό ασφαλειών, που περιλαμβάνει ιατρική και φαρμακευτική περίθαλψη - με έντονη προτεραιότητα στην πρόληψη - σε περίπου 39 εκατομμύρια μέλη και στα μέλη των οικογενειών τους. Στην Ευρώπη, 30 εκατομμύρια άτομα είναι ιδιοκτήτες-μέλη συνεταιριστικών φαρμακείων, που κατέχουν ένα συνολικό μερίδιο αγοράς 10%.

Άλλες μορφές συνεταιρισμών των οποίων οι χρήστες είναι και μέλη, προσφέρουν σημαντικές υπηρεσίες στην υγεία και στην κοινωνική ευημερία. Συνεταιρισμοί λιανικής πώλησης βελτιώνουν τη διατροφή και διατηρούν φαρμακεία. Συνεταιρισμοί κατοικίας, κοινοτικής ανάπτυξης, προσφοράς υπηρεσιών ύδρευσης, αποχέτευσης, κλπ, υγειονομικοί συνεταιρισμοί και συνεταιρισμοί καθαριότητας, διασφαλίζουν ένα υγιεινό περιβάλλον. Συνεταιριστικοί χρηματοδοτικοί φορείς βοηθούν τα νοικοκυριά να διαθέσουν επαρκή κεφάλαια για υγιεινή διαβίωση, ιδιαίτερα αναφορικά με την κατοικία. Συνεταιρισμοί διάδοσης των πληροφοριών διαχέουν πληροφορίες για τη διατροφή και την υγεία. Πολλές συνεταιριστικές επιχειρήσεις αποδίδουν ιδιαίτερη σημασία στην υγιεινή απασχόληση και στη μείωση των περιβαλλοντικών οχλήσεων στις κοινότητες που δρα-

στηριοποιούνται.

Περίπου 13 εκατομμύρια άτομα σε 20 χώρες (από τις οποίες 12 βρίσκονται σε αναπτυσσόμενες περιοχές) έχουν συμβληθεί με συνεταιρισμούς υγείας, που έχουν συσταθεί και λειτουργούν από ιατρούς και οδοντιάτρους. Στη Βραζιλία, το ένα τρίτο του συνόλου των ιατρών είναι μέλη της Εθνικής Συνομοσπονδίας Συνεταιρισμών Υγείας (Unimed do Brazil). Πολλοί φορείς υγείας και κοινωνικής πρόνοιας, τόσο συνεταιριστικοί όσο και άλλοι συνεργάζονται και σχηματίζουν τους δικούς τους συνεταιρισμούς προμηθειών, κοινών υπηρεσιών και μάρκετινγκ. Συνεταιρισμοί εργατών για την ανάληψη έργων με συμβάσεις και συνεταιρισμοί εργατών για την προσφορά υπηρεσιών, συμβάλλουν στην αποτελεσματική λειτουργία υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής μέριμνας σε τομείς όπως υπηρεσίες ασθενοφόρων, εφοδιασμού με έτοιμα φαγητά, επεξεργασία ηλεκτρονικών πληροφοριών και τήρησης λογιστικών βιβλίων. Συνεταιρισμοί εργατών προμηθεύουν ειδικό εξοπλισμό.

Οι συνεταιρισμοί υγείας συχνά επεκτείνουν την προτεραιότητα που δίδουν στην υγιεινή διαβίωση και στην προσφορά ειδικών υπηρεσιών, με ειδικότερη αναφορά στους ηλικιωμένους και στα άτομα με ειδικές ανάγκες. Σε πολλές χώρες υπάρχουν επίσης αυτόνομοι συνεταιρισμοί κοινωνικής μέριμνας, στους οποίους μετέχουν από κοινού χρήστες, προμηθευτές και ενδιαφερόμενα μέρη, όπως η τοπική αυτοδιοίκηση. Παρέχουν υπηρεσίες όπως φροντίδα κατ' οίκον, περίθαλψη σε ειδικούς ξενώνες και τοποθέτηση σε εργασία ατόμων με ειδικές ανάγκες.

Στην Κολομβία, στην Ιταλία, στην Ιαπωνία και στη Μαλαισία, η συνεργασία μεταξύ συνεταιριστικών ασφαλιστικών εταιρειών, συνεταιρισμών υγείας, συνεταιριστικών φαρμακείων και μεγάλων συνεταιριστικών οργανώσεων, που ενεργούν για λογαριασμό των μελών τους, αποτελούν τα πρώτα βήματα προς την κατεύθυνση της ίδρυσης ενός συνολικού συνεταιριστικού τομέα υγείας. Στη Βραζιλία, το σύστημα των συνεταιρισμών των προσφερόντων υπηρεσίες υγείας προωθεί συνεταιρισμούς υγείας που να αποτελούνται από τους χρήστες. Μερικές κυβερνήσεις συνεργάζονται επί πολλά χρόνια με τους συνεταιρισμούς υγείας, όπως συμβαίνει στην Ινδία, στην Ιαπωνία και στη Σρι-Λάνκα. Νέες συνεργασίες ετοιμάζονται στη Βενίν, στην Κόστα Ρίκα και στη Μαλαισία. Ενδιαφέρον έχει επίσης εκδηλωθεί σε εθνικό και τοπικό επίπεδο και αλλού, όπως στη Βραζιλία, στον Καναδά, στη Σουηδία και στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Σε διεθνές επίπεδο, περιφερειακές συναντήσεις των συνεταιρισμών υγείας έχουν γίνει στη Σρι-Λάνκα το 1994 και στη Βραζιλία το 1995, ενώ σε παγκόσμιο επίπεδο έγιναν στην Ιαπωνία το 1992 και στο Ηνωμένο Βασίλειο το 1995. Σημαντική πρόοδος έχει πραγματοποιηθεί προς την κατεύθυνση της ίδρυσης μιας παγκόσμιας οργάνωσης συνεταιρισμών υγείας, ως ειδικού οργάνου της ICA. Η ICMIF πρόσφατα ίδρυσε μια ομάδα υγείας εντός του Δικτύου Ασφαλιστικών Πληροφοριών.

Διακυβερνητικά όργανα έχουν επιδείξει ενδιαφέρον για τις δυνατότητες που προσφέρονται από τις συνεταιριστικές επιχειρήσεις. Η Ευρωπαϊκή ένωση έχει συνεργασθεί με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Συνεταιρισμών Εργατών (CECOP). Το ILO έχει ξεκινήσει μια πιλοτική φάση ενός συνολικού προγράμματος για την προώθηση των κοινωνικών υπηρεσιών μέσω φορέων κοινωνικής

οικονομίας, στους οποίους περιλαμβάνονται οι συνεταιρισμοί. Η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (WHO) έχει συνεργασθεί με την ICA στη διερεύνηση τρόπων μείωσης των κινδύνων μόλυνσης από τον ιό HIV (σπογγώδους εγκεφαλοπάθειας), με την προώθηση συνεταιρισμών γυναικών για εμπορία ψαριών στη Ζάμπια. Το αναπτυξιακό Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών (UNDP) και η Διεθνής Τράπεζα ενισχύουν συνεταιρισμούς υγείας στη Βενίν. Ο Εκπαιδευτικός, Επιστημονικός και Πολιτιστικός Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών (UNESCO) έχει ενισχύσει έναν συνεταιρισμό ατόμων με ειδικές ανάγκες στο Ελ Σαλβατόρ. Τέλος, τον Μάιο 1996, τα Ηνωμένα έθνη ολοκλήρωσαν μια παγκόσμια ανασκόπηση της συμβολής των συνεταιρισμών στην υγεία και την κοινωνική μέριμνα.

B. Κατοικία

Οι συνεταιρισμοί κατοικίας αποτελούν το μικρόκοσμο των επιθυμητών συνοικισμών και κοινοτήτων, των οποίων η εγκατάσταση και προστασία έχει αποτελέσει αντικείμενο έντονης σύστασης σε πρόσφατα παγκόσμια συνέδρια. Στην ομιλία του στο Habitat II, ο Πρόεδρος της Επιτροπής Κατοικίας της ICA τόνισε ότι οι συνεταιρισμοί κατοικίας έχουν επί μακρόν και με επιτυχία ασχοληθεί με τα προβλήματα που απασχολούσαν το Συνέδριο. Η δημοκρατία, η ιστιμία και η κοινωνική υπευθυνότητα, που ορίστηκαν ως στόχοι για το Habitat II, έχουν αποτελέσει κεντρικές αξίες της συνεταιριστικής κίνησης κατοικίας από την αφετηρία της. Συνεπώς, οι Κυβερνήσεις θα ήταν πιο εύλογο να εμπνευστούν από το συνεταιριστικό πρότυπο για την κατοικία παρά από οποιαδήποτε άλλη επιλογή, για την εξασφάλιση των αναγκών στέγης.

Το πρότυπο που προσφέρεται από τους συνεταιρισμούς κατοικίας είναι εξαιρετικά σημαντικό δεδομένων των μεγάλων διαστάσεων του και τη διαρκή επιτυχία του σχεδόν σε όλους τους τύπους ανθρώπινων οικισμών. Για παράδειγμα, εκείνοι που ζουν σε συνεταιριστικές κατοικίες αριθμούν 500.000 άτομα στη Χιλή το 1991 και 150.000 νοικοκυριά στην Ελβετία το 1993. Στην Ευρώπη, το 1994, ένα στα πέντε άτομα ζούσε σε κατοικίες που ετοιμάστηκαν από μια οργάνωση μέλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Κοινωνικής Κατοικίας (CECODHAS). Σε αυτές δεν περιλαμβάνονται, όμως, μόνο συνεταιρισμοί αλλά και οργανώσεις αμοιβαίας βοήθειας και άλλες ενώσεις.

Οι συνεταιρισμοί κατοικίας αποτελούν έναν σημαντικό τρόπο με τον οποίο νοικοκυριά με χαμηλό εισόδημα μπορούν να αποκτήσουν ικανοποιητική στέγη σε κεντρικά σημεία των πόλεων ανεπτυγμένων χωρών. Για παράδειγμα, στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, το United Housing Foundation στη Νέα Υόρκη επιχορηγεί 33.000 μονάδες συνεταιριστικής κατοικίας για οικογένειες εργατών. Ο πρώτος τέτοιος συνεταιρισμός ήταν ο Amalgamated Houses στην περιοχή Bronx ιδρύθηκε το 1927 με την υποστήριξη μιας μεγάλης συνδικαλιστικής οργάνωσης μεταναστών γυναικών, την Amalgamated Clothing Workers of America. Ιδιαίτερα σημαντική υπήρξε η υποστήριξη των αναγκών των γυναικών για ασφαλείς και υποστηρικτικούς συνοικισμούς. Ως παράδειγμα αναφέρεται ότι το Ίδρυμα Συνεταιριστικής Κατοικίας του Καναδά έχει υποστηρίξει τη διάδοση των πρωτοβουλιών που έχουν αναληφθεί από έναν αριθμό συνεταιρισμών κατοικίας να δηλώσουν για τον εαυτό τους ότι αποτελούν 'ζώνες απαλ-

λαγμένες από βία'. Πολυάριθμοι συνεταιρισμοί κατοικίας παρέχουν οικιακή μέριμνα και υπηρεσίες υγείας στους ηλικιωμένους και στα πρόσωπα με ειδικές ανάγκες και υποβοηθούν την ενσωμάτωση των μεταναστών και των λοιπών μειονοτήτων. Αυτά είχαν μεγάλη επίπτωση στην κατάσταση των μεταναστών από αγροτικές περιοχές που μετακινήθηκαν σε μεγάλες πόλεις.

Οι συνεταιρισμοί κατοικίας παίζουν μεγάλο ρόλο σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες ιδιαίτερα για την υποβοήθηση περιθωριακών νοικοκυριών να αποκτήσουν πρόσβαση σε γη και κύρια υλικά και εξοπλισμό, προϋποθέσεις για αξιοποίηση της δικής τους εργασίας και του κεφαλαίου. Τα μέλη της τράπεζας SEWA της Ινδίας επωφελούνται από την επιμονή της τράπεζάς τους ότι αφού τα δάνεια κατοικίας είναι στο όνομα της γυναίκας μέλους, η ίδια η κατοικία θα πρέπει να είναι στο όνομά της. Οι συνεταιρισμοί κατοικίας έχουν ένα σημαντικό ρόλο στις μεταβατικές οικονομίες. Για παράδειγμα, στην πρώην Τσεχοσλοβακία, το 1991, υπήρχαν 1,5 εκατομμύρια συνεταιριστικά διαμερίσματα. Η μετατροπή σε γνήσιους συνεταιρισμούς έχει αποδειχθεί ότι είναι ένας αποδεκτός τρόπος ιδιωτικοποίησης, μολονότι ακόμη εμποδίζεται από νομικές και οικονομικές δυσκολίες.

Σημαντική διεθνής τεχνική και οικονομική βοήθεια προσφέρεται από την κίνηση των συνεταιρισμών κατοικίας στις αναπτυσσόμενες χώρες. Για παράδειγμα, επί 44 χρόνια, το Ίδρυμα Συνεταιριστικής Κατοικίας των ΗΠΑ έχει υποστηρίξει προγράμματα σε 90 χώρες και σήμερα δραστηριοποιείται σε 30, περιλαμβανόμενων μεγάλων προγραμμάτων στη Νότια Αφρική και την Πολωνία. Η CECODHAS και η επιτροπή Κατοικίας της ICA εργάζονται δραστήρια, υποστηρίζοντας τους συνεταιρισμούς κατοικίας στις οικονομίες που βρίσκονται σε μεταβατικό στάδιο.

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Α. Παραγωγή τροφίμων

Η συνεταιριστική επιχείρηση έχει ένα σημαντικό ρόλο στην παραγωγή τροφίμων. Το 1993-1994, σε 47 χώρες, 180 εκατομμύρια άτομα ήταν μέλη σε 330.000 γεωργικούς συνεταιρισμούς. Περίπου το μισό από τον συνολικό κύκλο εργασιών τους, ίσο με 455 δισ. δολάρια αφορούσε την Ευρώπη, και περίπου το ένα τέταρτο την Ασία, τη Βόρεια Αμερική και τη Λατινική Αμερική από κοινού. Ο συνολικός κύκλος εργασιών σε δισ. δολάρια ΗΠΑ σε επιμέρους χώρες ήταν 89 στην Ιαπωνία (1993), 83 στις ΗΠΑ (1993), 75 στη Γαλλία (1994) και 51 στη Γερμανία (1994). Ποσοστά της συνολικής εθνικής γεωργικής παραγωγής που διαχειρίζονταν οι συνεταιρισμοί, ήταν: 80 στο Ισραήλ το 1994, 67 στη Δημοκρατία της Τσεχίας το 1994, 40 στον Καναδά το 1992 και 30 στη Γαλλία το 1994.

Οι αλιευτικοί συνεταιρισμοί συνέχισαν να παίζουν έναν σημαντικό ρόλο στην παραγωγή τροφίμων τόσο στις ανεπτυγμένες όσο και στις αναπτυσσόμενες

οικονομίες της αγοράς. Στην Ιαπωνία, τα 350.000 μέλη αυτών των συνεταιρισμών ήταν υπεύθυνοι για 97% της συνολικής παραγωγής αλιευτικών προϊόντων και 90 % της ποσότητας που έρχονται στο εμπόριο. Στην Ινδία, το 1995, 956.000 άτομα ήταν μέλη αλιευτικών συνεταιρισμών. Στη Νικαράγουα, μικροί αλιευτικοί συνεταιρισμοί διαχειρίζονται το 60% των αλιευτικών εξαγωγών, αξίας σχεδόν 40 εκατ. Δολαρίων.

Σε πολλές αναπτυσσόμενες οικονομίες της αγοράς, η συμμετοχή στους συνεταιρισμούς είναι υψηλή. Για παράδειγμα, στην Ακτή του Ελεφαντοστού, 827.000 μικροπαραγωγοί είναι μέλη. Στη Νικαράγουα, 78% του αραβοσίτου και 59% των φασολιών τα διαχειρίζονται εμπορικά οι συνεταιρισμοί. Στη Βραζιλία, τα ποσοστά είναι υψηλά για το σιτάρι (64), το χοιρινό κρέας (52), το βαμβάκι (39) και τη σόγια (30). Στις οικονομίες που διέρχονται μια μεταβατική φάση, νέες συνεταιριστικά οργανωμένες επιχειρήσεις ακόμη κατέχουν ένα σημαντικό ποσοστό της παραγωγής τροφίμων και φαίνεται να έχουν αποτελέσει έναν μόνιμο παράγοντα στις εθνικές οικονομίες. Για παράδειγμα, στη δημοκρατία της Τσεχίας, το 1994, νέοι γεωργικοί συνεταιρισμοί λειτούργησαν στο 47% της καλλιεργούμενης γης και ήταν υπεύθυνοι για το 67% της εθνικής γεωργικής παραγωγής.

Οι συνεταιρισμοί ενισχύουν τις αγροτικές κοινωνίες σε πολλούς άλλους τομείς, στους οποίους περιλαμβάνονται οι αποταμιεύσεις και η δανειοδότηση, τράπεζες και ασφαλίσεις, ηλεκτρισμός, τηλέφωνα, θέρμανση, ύδρευση και υγιεινή, υγεία και κοινωνική μέριμνα και κοινοτική ανάπτυξη. Καθιστούν διαθέσιμες τις ουσιώδεις υπηρεσίες, ευκολίες και ανέσεις, χωρίς τις οποίες ακόμη και η εμπορική επιτυχία δεν θα ήταν σε θέση να συγκρατήσει τον πληθυσμό.

Τεχνική βοήθεια στο εσωτερικό της συνεταιριστικής κίνησης είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη στη γεωργία και στην αλιεία. Η Ιαπωνική συνεταιριστική κίνηση, το 1994, ίδρυσε ένα Ινστιτούτο για την Ανάπτυξη των Γεωργικών Συνεταιρισμών στην Ασία (IDACA), το οποίο τώρα παρέχει πρακτική εξάσκηση, από κοινού με το περιφερειακό γραφείο της ICA, με μερική χρηματοδότηση από την Κυβέρνηση της Ιαπωνίας. Η ICA και τα περιφερειακά γραφεία της έχουν συνεργασθεί στενά με τον FAO και το ILO σε ένα μεγάλο αριθμό προγραμμάτων, προορισμένων να προωθήσουν και να ενισχύσουν επιχειρήσεις αγροτικής ανάπτυξης και τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις τους, στα οποία περιλαμβάνεται η ανάπτυξη των ανθρωπίνων πόρων, με συχνή αναφορά ειδικότερα στις αγρότισσες. Η IFAP έχει σε λειτουργία μια Παγκόσμια Δράση Ενδυνάμωσης των Οργανώσεων των Γεωργών.

B. Διανομή τροφίμων

Οι συνεταιριστικές επιχειρήσεις χονδρικού και λιανικού εμπορίου προμηθεύουν τρόφιμα σε λογικές τιμές και κατάλληλη ποιότητα, καθώς και εξοπλισμό κατοικίας και πληροφορίες που είναι αναγκαίες στα μέλη και στις οικογένειές τους, ώστε η κατανάλωση των τροφίμων να αξιοποιεί στο μέγιστο βαθμό τη διαιτητική τους αξία. Σε πολλές χώρες παρέχουν αυτές τις πληροφορίες σε ολόκληρο τον πληθυσμό των περιοχών στις οποίες λειτουργούν. Για τους καταναλωτές γενικά, η συνεταιριστική κίνηση έχει προωθήσει χρήσιμες εμπορικές καινοτομίες, όπως τιμολόγηση κατά μονάδα και ετικέτες για τα συστατι-

κά. Έχει σημαντικά συμβάλει στην ενημέρωση και την εκπαίδευση των καταναλωτών.

Στη EURO-COOP έχει ανατεθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση επίσημη ευθύνη του σχεδιασμού των Οδηγιών για τα τρόφιμα. Η EURO-COOP επίσης κινητοποιήθηκε με επιτυχία για να περιληφθεί ένα τμήμα στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση που να αναφέρεται στην προστασία του καταναλωτή. Η συνεταιριστική κίνηση κατόρθωσε ακόμη να σπάσει μονοπώλια και καρτέλ, μειώνοντας έτσι τις τιμές και καθιστώντας ορθολογική την παραγωγή και τη διανομή.

Οι διαστάσεις των συνεταιρισμών στις Ευρωπαϊκές ανεπτυγμένες αγορές είναι σημαντικές. Το 1994, τα μέλη της EURO-COOP είχαν 21.367.000 νοικοκυριά ως μέλη. Σε μερικές χώρες οι συνεταιρισμοί λιανικής πώλησης κατέχουν υψηλά ποσοστά στο λιανικό εμπόριο τροφίμων. Στην Ελβετία, περισσότερο από 50%, στη Δανία μεταξύ 30 και 35%, στη Φινλανδία 30%, στη Νορβηγία 25%. Καταναλωτικοί συνεταιρισμοί λιανικής πώλησης συνεργάζονται απ' ευθείας με συνεταιρισμούς παραγωγών και έχουν ιδρύσει διεθνείς επιχειρηματικές ομοσπονδίες. Ως παραδείγματα αναφέρονται η NAF στις Σκανδιναβικές χώρες και η INTER-COOP (η Διεθνής Οργάνωση για το Συνεταιριστικό Διανεμητικό Εμπόριο των Καταναλωτών), που αποτελεί μια εξειδικευμένη οργάνωση της ICA. Οι οργανώσεις αυτές αυξάνουν την επιρροή των μελών στην αγορά με τις από κοινού προμήθειες, την κοινή χρησιμοποίηση εγκαταστάσεων και την προώθηση του εμπορίου μεταξύ των μελών.

Στις περισσότερες αναπτυσσόμενες χώρες οι συνεταιρισμοί των καταναλωτών δεν έχουν επιτύχει τις εθνικές διαστάσεις που έχουν στις ανεπτυγμένες χώρες. Είναι όμως σημαντικοί τοπικά, συχνά ως μέρος των υπηρεσιών που προσφέρονται από συνεταιρισμούς κοινοτικής ανάπτυξης ή άλλους συνεταιρισμούς πολλαπλού σκοπού. Στη Σιγκαπούρη, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις έχουν ιδρύσει αλυσίδα συνεταιριστικών σούπερ-μάρκετ.

Στις οικονομίες που διέρχονται μια μεταβατική φάση, τα περισσότερα τρόφιμα διανέμονταν στο παρελθόν στους καταναλωτές μέσω ενός συστήματος που ονομαζόταν «συνεταιριστικό», αν και στην πραγματικότητα αποτελούσε έναν ημικρατικό μηχανισμό. Σε μερικές χώρες ο ίδιος μηχανισμός ακόμη λειτουργεί ως ο κύριος, αν όχι ο μόνος, μηχανισμός διανομής. Αλλού ο μηχανισμός έχει μετασχηματισθεί σε μικρότερα αλλά ακόμη σημαντικά γνήσια συνεταιριστικά συστήματα διανομής. Σε μερικές περιπτώσεις, όπως στη Λευκορωσία, έχουν ιδρύσει συνδεδεμένους συνεταιρισμούς μεταποίησης και μάρκετινγκ που συνιστώνται από ανεξάρτητους παραγωγούς, για να εξασφαλίσουν αξιόπιστες προμήθειες. Η ICA και άλλες συνεταιριστικές οργανώσεις χορηγούν τεχνική βοήθεια με προγράμματα προορισμένα να προωθήσουν νέους καταναλωτικούς συνεταιρισμούς λιανικής πώλησης και να αναδιαρθρώσουν και εκσυγχρονίσουν τα προηγούμενα ημικρατικά συστήματα.

Γ. Προετοιμασία για την παγκόσμια συνάντηση κορυφής για τα τρόφιμα

Η διεθνής συνεταιριστική κίνηση αναγνωρίζει τις ευθύνες της και τις δυνατότητες αναφορικά με την παγκόσμια ασφάλεια τροφίμων. Στο Συνέδριο της Εκατονταετίας της ICA στο Μάντσεστερ του Ηνωμένου Βασιλείου, τον

Σεπτέμβριο του 1995, οι οργανώσεις μέλη, με την υιοθέτηση του σημείου 21 της ημερήσιας διάταξης, δεσμεύθηκαν να εξασφαλίσουν την ασφάλεια τροφίμων, ενώ ταυτόχρονα θα προωθούν βιώσιμη ανάπτυξη της γεωργίας.

Στο Παγκόσμιο Γεωργικό Συνέδριο, που έγινε στις Βερσαλλίες της Γαλλίας τον Απρίλιο του 1996, με την ευκαιρία της πεντηκοστής επετείου από την ίδρυσή της, η IFAP (Διεθνής Ομοσπονδία Γεωργών), υιοθέτησε μια Στρατηγική των Γεωργών για Γεωργική Ανάπτυξη και Παγκόσμια Ασφάλεια Τροφίμων. Αυτή η δήλωση πολιτικής, που συνιστά μια συμβολή των γεωργών όλου του κόσμου στην Παγκόσμια Συνάντηση Κορυφής για τα τρόφιμα, τόνισε ότι για να αυξηθεί η παραγωγή τροφίμων ενώ παράλληλα θα διασφαλίζεται σταθερές σχέσεις με το φυσικό περιβάλλον και θα διατηρούνται σταθερές οι αγροτικές κοινωνίες, ενώ οι γεωργοί, ενεργώντας μέσω των οργανώσεών τους, χρειάστηκε να αναλάβουν κεντρικό ρόλο. Πλήρης και επίσημη αναγνώριση χρειάστηκε να αποδοθεί στις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των γεωργών και στις συνεταιριστικές οργανώσεις των γεωργών.

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ Ο ΣΤΟΧΟΣ ΕΚΚΡΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

Ο συνεταιριστικός τομέας είναι σε θέση να πραγματοποιήσει μια μεγάλης έκτασης συμβολή στην επίτευξη των στόχων του Παγκοσμίου Έτους (1996) και της Δεκαετίας του ΟΗΕ για την Εκρίζωση της Φτώχειας. Με την εγκαθίδρυση των συνεταιριστικά οργανωμένων επιχειρήσεων, οι πιο διαφορετικές ομάδες ατόμων που ζουν στη φτώχεια ή που αντιμετωπίζουν μεγάλο κίνδυνο να αντιμετωπίσουν φτώχεια, έχουν πετύχει κατά τα περασμένα 150 χρόνια και σε όλες σχεδόν τις χώρες, να την περιορίσουν και τελικά να ξεφύγουν από αυτή.

Η δυνατότητα της συνεταιριστικής κίνησης να δημιουργεί βιώσιμες και ανθεκτικές επιχειρήσεις, εξασφαλίζει παραγωγική απασχόληση και αυτοαπασχόληση, τη δημιουργία εισοδήματος και την πληρωμή ικανοποιητικού επιπέδου ημερομισθίων και μισθών. Πιστωτικοί συνεταιρισμοί παρέχουν τα μέσα αποφυγής της υπερχρέωσης και άσκησης αποτελεσματικής οικονομικής διαχείρισης. Η εκ μέρους των συνεταιρισμών παροχή ασφαλίσεων και υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής μέριμνας, καθώς και η εξασφάλιση κατάλληλων κατοικιών με εύλογο κόστος και η συμβολή τους στην ασφάλεια των τροφίμων, συνιστούν αναμφισβήτητα πρωταρχική συνεισφορά τους στην απομάκρυνση της φτώχειας.

Ένα σημαντικό ποσοστό των φτωχών του κόσμου συνεχίζουν να είναι οι μικρογεωργοί που διαθέτουν περιορισμένους πόρους και μικροεπαγγελματίες των αγροτικών περιοχών των αναπτυσσόμενων χωρών. Με την αδυναμία αύξησης της παραγωγικότητάς τους και την απουσία ευκαιριών διάθεσης των προϊόντων τους σε εύλογες τιμές, η κατάστασή τους είναι αδύνατο να βελτιωθεί και τα προβλήματα της ανεργίας, της υποαπασχόλησης, της μαζικής μετανάστευσης, της φτώχειας και της κοινωνικής αποσύνθεσης δεν θα εξαφανιστούν, ενώ η ασφάλεια των τροφίμων θα απομακρύνεται περισσότερο. Μόνο μέσω της ανθρωποκεντρικής συμμετοχικής διαδικασίας θα επιτευχθεί ουσιαστικός μετα-

σχηματισμός του αγροτικού τομέα. Η συνεταιριστική επιχείρηση είναι ένα από τα πιο αποτελεσματικά οργανωτικά σχήματα για τέτοιου είδους μετασχηματισμό στις αναπτυσσόμενες περιοχές - όπως έχει συμβεί στο παρελθόν, όταν παρόμοιες συνθήκες επικρατούσαν στις αγροτικές οικονομίες των σημερινών ανεπτυγμένων χωρών. Ατομα και κοινότητες αποκτούν επίσης τη δύναμη να απομακρύνουν ή να αποφύγουν τη φτώχεια με την ίδρυση συνεταιριστικά οργανωμένων επιχειρήσεων στην προσφορά υπηρεσιών υποδομής, μεταφορές, οικιακό εξοπλισμό και ενδύματα. Οι στρατηγικές που υιοθετήθηκαν από τα τρία πρόσφατα παγκόσμια συνέδρια, αναγνώρισαν ξεκάθαρα το σημαντικό ρόλο των συνεταιριστικών επιχειρήσεων στην αναβίωση των αγροτικών κοινωνιών.

Με τον συνδυασμό του μεγάλου αριθμού μελών και της οικονομικής επιφάνειας, η συνεταιριστική κίνηση είναι συχνά σε θέση να ασκήσει επηρεασμό με επιτυχία εναντίον μακροοικονομικών πολιτικών που προκαλούν φτώχεια και που παρεμποδίζουν την αποφυγή της, καθώς και υπέρ νομοθετικών μέτρων που προστατεύουν τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, τους εργάτες και τους καταναλωτές. Οι συνεταιρισμοί αποτελούν την οικονομική βάση με την οποία οι οργανώσεις των ατόμων, όπως οι συνδικαλιστικές οργανώσεις και οι οργανώσεις των γυναικών, οι οποίες επίσης επιδιώκουν την εκρίζωση της φτώχειας, διαθέτουν το αναγκαίο οικονομικό βάρος για να ακουστούν οι απόψεις τους. Μόνο με αυτούς τους τρόπους οι φτωχοί είναι σε θέση να ασκήσουν κάποια επιρροή στις εθνικές πολιτικές που σχετίζονται με την κατάστασή τους.

ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

A: Παγκόσμια ημέρα των συνεταιρισμών

Η Παγκόσμια Ημέρα των Συνεταιρισμών που γιορτάστηκε το πρώτο Σάββατο του Ιουλίου του 1995 με διοργάνωση από τη Διεθνή Συνεταιριστική Ένωση (ICA), απέκτησε διευρυμένο κύρος με τον ταυτόχρονο εορτασμό, για πρώτη φορά, της Παγκόσμιας Ημέρας των Συνεταιρισμών του ΟΗΕ, που ανακηρύχθηκε από τη Γενική Συνέλευση με το ψήφισμά της 47/90, της 16 Δεκεμβρίου 1992. Ο εορτασμός πραγματοποιήθηκε με τη συμμετοχή υπουργών και εκπροσώπων των Ηνωμένων Εθνών και σε μερικές περιπτώσεις με την παρουσία των αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων. Στην Αργεντινή, η Επιτροπή για την Οικονομία και την Περιφερειακή Ανάπτυξη του Κοινοβουλίου, πραγματοποίησε μια ειδική συνεδρίαση, η οποία κατέληξε στη συγκρότηση μιας Υποεπιτροπής Συνεταιριστικών Θεμάτων. Το Ανώτερο Ινστιτούτο Αγροτικού Συνεργατισμού του Καΐρου οργάνωσε ένα σεμινάριο με θέμα τη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ Αιγυπτιακών συνεταιρισμών, της ICA και των Ηνωμένων Εθνών. Οι εκδηλώσεις καλύφθηκαν εκτεταμένα από τα εθνικά και τα συνεταιριστικά μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Το θέμα που επελέγη από την ICA και τα Ηνωμένα Έθνη για τον κοινό εορτασμό της 6 Ιουλίου 1996 της 74^{ης} Παγκόσμιας Συνεταιριστικής Ημέρας και της 2^{ης} Παγκόσμιας Ημέρας των Συνεταιρισμών των Ηνωμένων Εθνών ήταν « Συνεται-

ριστική Επιχείρηση - ενδυνάμωση της ανθρωποκεντρικής ανθεκτικής ανάπτυξης». Σκοπός ήταν να προωθηθεί η καλύτερη κατανόηση της μοναδικής δυνατότητας των συνεταιριστικά οργανωμένων επιχειρήσεων να δημιουργούν παραγωγική απασχόληση, να εκριζώνουν τη φτώχεια και να διευρύνουν την κοινωνική ενσωμάτωση. Με αυτόν τον τρόπο επιδιώχθηκε να πραγματοποιηθεί συμβολή στο πρόγραμμα του Παγκόσμιου Έτους Εκρίζωσης της Φτώχειας, 1996.

Β. Μελέτη εκ μέρους των Κυβερνήσεων της δυνατότητας των συνεταιρισμών να συμβάλουν στην επίλυση προβλημάτων

Η αναγνώριση από τις Κυβερνήσεις του ειδικού χαρακτήρα της συνεταιριστικής κίνησης και η επιθυμία για μια επιτυχή συνεργασία μεταξύ των συνεταιρισμών και του δημόσιου τομέα, προκύπτει ξεκάθαρα από τις δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί και τις στρατηγικές που έχουν υιοθετηθεί στα πρόσφατα μεγάλα παγκόσμια συνέδρια. Η θέση αυτή έχει επαναληφθεί σε περιφερειακές συνελεύσεις, που οργάνωσε η ICA, υπουργών που είναι υπεύθυνοι για την πολιτική έναντι των συνεταιρισμών. Μορφές συνεργασίας συνέχισαν να αναπτύσσονται, όπως για παράδειγμα, για την προώθηση και υποστήριξη επιχειρήσεων σε φτωχές ή απομονωμένες αγροτικές περιοχές, παλιές βιομηχανικές περιοχές και στα κέντρα πόλεων. Έχουν περιλάβει τη μεταβίβαση κατοικιών και προγράμματα υγείας και κοινωνικής μέριμνας.

Γ. Ανασκόπηση των νομοθετικών και διοικητικών εμποδίων

Οι σημαντικές μεταβολές στις σχέσεις μεταξύ πολιτών, των οργανώσεών τους, περιλαμβανομένων των συνεταιρισμών, και του κράτους, έχουν συνεχισθεί. Παράλληλα, η συνεταιριστική επιχείρηση οφείλει να πραγματοποιήσει εκτεταμένες προσαρμογές για να μπορέσει να παραμείνει ανταγωνιστική. Κατά συνέπεια, σε πολλές χώρες απαιτούνται πολλές αλλαγές στη νομοθεσία και σε άλλες εντελώς νέα νομοθεσία, για να μπορέσουν οι συνεταιρισμοί να εκδηλώσουν τις δυνατότητές τους στην επίλυση προβλημάτων της κοινωνίας.

Πρόσφατα συνέδρια έχουν αναγνωρίσει τη σημασία του κατάλληλου νομοθετικού περιβάλλοντος.⁵ Πολλές επιθυμητές μεταβολές έχουν ήδη πραγματοποιηθεί. Στην κεντρική και Ανατολική Ευρώπη αναθεώρηση της συνεταιριστικής νομοθεσίας έχει εν πολλοίς ολοκληρωθεί, αν και ορισμένες ανωμαλίες παραμένουν. Το νομοθετικό περιβάλλον για τις πιστωτικές ενώσεις έχει βελτιωθεί.

Το 1994, η WOCCU δημοσίευσε έναν Συνοπτικό Οδηγό των Νόμων που Αφορούν τις Πιστωτικές Ενώσεις, ως βοήθημα προς τους νομοθέτες, τους ρυθμιστές των θεμάτων και την ηγεσία των πιστωτικών ενώσεων, για την προετοιμασία και πρόταση έγκρισης νόμων που θα ενδυναμώσουν την ασφάλεια και την ευρυθμία των πιστωτικών ενώσεων. Η ICA έχει συστήσει μια ειδική ομάδα που ανταποκρίνεται σε αιτήματα για παροχή συμβουλών και βοήθειας. Το ILO έχει συνεχίσει την παροχή τεχνικής βοήθειας για αναμόρφωση της νομοθεσίας. Τον Μάιο 1995, διοργάνωσε Συνάντηση των εμπειρογνομόνων Συνεταιριστικής Νομοθεσίας.

Δ. Βελτίωση των στατιστικών στοιχείων και διάδοση των πληροφοριών

Η σημερινή κατάσταση είναι όμοια με εκείνη για άλλα θέματα πολιτικής, που έχουν προοδευτικά περάσει από την αύξηση της ενημέρωσης και το ενδιαφέρον, στη συνειδητοποίηση ότι τα βελτιωμένα στατιστικά στοιχεία έχουν μεγάλη σημασία, ώστε να γίνουν τα πρώτα βήματα για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος και στη συνέχεια να ενταχθεί το θέμα σταδιακά στις συνήθεις διαδικασίες για τη συλλογή, την εκτίμηση, την ανάλυση και τη διάδοση των στατιστικών πληροφοριών. Στις περισσότερες χώρες, οι αρχικές φάσεις ανασκόπησης των διαθέσιμων στοιχείων και σχεδιασμού πιλοτικών μελετών έχουν προσεγγιστεί.

Στη Γερμανία, καθώς και σε έναν αριθμό άλλων χωρών, η συνεταιριστική κίνηση δημοσιεύει ήδη κανονικά ετήσιες σειρές στοιχείων. Σε άλλες χώρες δημοσιεύονται ανασκοπήσεις κατά καιρούς. Για παράδειγμα, η Συνεταιριστική Τράπεζα των ΗΠΑ δημοσίευσε μια εκλαϊκευμένη ανασκόπηση της συνεταιριστικής επιχείρησης. Μια από τις τρεις κορυφαίες περιφερειακές οργανώσεις των συνεταιρισμών της Λατινικής Αμερικής, η Οργάνωση των Συνεταιρισμών της Αμερικής (Organizacion de las Cooperativas de America -OCA) δημοσίευσε το 1995 μια συνολική ανασκόπηση των υφιστάμενων στατιστικών στοιχείων, τα οποία απεδείχθη ότι ήταν ανεπαρκή για τις περισσότερες χώρες.

Η WOCCU έχει αναπτύξει ένα σύστημα ελέγχου και εκτίμησης για τις πιστωτικές ενώσεις της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής και έχει ενισχύσει μελέτες στη Γουατεμάλα (1992-1993) και στον Νίγηρα (1995), για τη συνολική επίπτωση των δραστηριοτήτων των πιστωτικών ενώσεων στις εθνικές χρηματοδοτικές αγορές. Η Συνεταιριστική Ομοσπονδία του Κεμπέκ ανασκόπησε, εκτίμησε και ανέλυσε τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία για τους γεωργικούς συνεταιρισμούς για ολόκληρο τον κόσμο. Βρέθηκε ότι υπήρχαν στοιχεία σε 47 χώρες, σε 24 από τις οποίες ήταν διαθέσιμα αρκετά στοιχεία.

Συνολικές ανασκοπήσεις του συνεταιριστικού τομέα διεξάγονται κανονικά από μερικές κυβερνητικές υπηρεσίες που είναι υπεύθυνες για την πολιτική έναντι των συνεταιρισμών, όπως στον Καναδά και στη Χιλή. Ο FAO έχει συνεχίσει να ενισχύει τη βελτίωση των στατιστικών στοιχείων για τους γεωργικούς συνεταιρισμούς της Λατινικής Αμερικής, σε συνεργασία με περιφερειακές συνεταιριστικές οργανώσεις και Κυβερνήσεις, όπως της Κολομβίας και του Παναμά.

Ε. Εξέταση από τα παγκόσμια συνέδρια

Τα Κράτη Μέλη που συμμετέχουν στη Σύνοδο Κορυφής για την Κοινωνική Ανάπτυξη, το Τέταρτο Παγκόσμιο Συνέδριο για τις Γυναίκες και το Συνέδριο των Ηνωμένων Εθνών για Ανθρώπινους Οικισμούς (Habitat II) ανταποκρίθηκαν στην πρόσκληση της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ να εξετάσουν, στην πορεία σχεδιασμού σχετικών στρατηγικών και ενεργειών, το ρόλο και τη συμβολή των συνεταιρισμών. Για παράδειγμα, ανέφεραν το σημαντικό ρόλο του συνεταιριστικού τομέα και περιέλαβαν αρκετές αναφορές στις συνεταιριστικές επιχειρήσεις στις δεσμεύσεις που ανέλαβαν και στις στρατηγικές που υιοθέτησαν. Στη Δήλωση της Κοπεγχάγης για την Κοινωνική ανάπτυξη, οι Αρχηγοί Κρατών και Κυβερνήσεων δεσμεύτηκαν « να αξιοποιήσουν και να αναπτύξουν πλήρως το

δυναμικό και τη συμβολή των συνεταιρισμών για την επίτευξη στόχων κοινωνικής ανάπτυξης και ειδικότερα την εκρίζωση της φτώχειας, τη δημιουργία ευκαιριών πλήρους και παραγωγικής απασχόλησης και τη διεύρυνση της κοινωνικής ένταξης». ⁶ Στην αρχή VII, που έγινε αποδεκτή στο Habitat II, τα Κράτη Μέλη περιέλαβαν το «συνεταιριστικό τομέα» στους φορείς μεταξύ των οποίων η συνεργασία είναι ουσιώδης για την επίτευξη βιώσιμων ανθρώπινων οικισμών. ⁷

Σημειώσεις

Τα εξής μέλη της Επιτροπής και τη Προώθηση και Αναβάθμιση των Συνεταιρισμών έχουν συμβάλει στην προετοιμασία της παρούσας έκθεσης: Διεθνές Γραφείο Εργασίας (ILO), Οργανισμός Γεωργίας και Τροφίμων των Ηνωμένων Εθνών (FAO), Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση (ICA), Διεθνής Ομοσπονδία Αγροτών (IFAP), Παγκόσμιο Συμβούλιο Πιστωτικών Ενώσεων (WOCCU) και Διεθνής Ένωση Συνδέσμων Εργαζομένων Γεωργίας, Ξενοδοχείων, Εφοδιασμού, Καπνού κλπ (IUF). Συνέβαλε επίσης η Διεθνής Ομοσπονδία Συνεταιριστικών και Αμοιβαίων Ασφαλίσεων (ICMIF).

Βλ. Report of the World Summit for Social Development, Copenhagen, 6-12 March 1995, (A/CONF.166/9), chap. I, resolution 1, annex II, paras. 31, 34, 88 and 91.

Βλ. Report of the Fourth World Conference on Women, Beijing, 4-15 September 1995, (A/CONF.177/20 and Add.1), chap. I, resolution 1, annex II, paras. 58 (n), 166 © and (f), 175 (a) and ©, and 176 (d) and (e).

Βλ. σημειώσεις 2 και 3. Βλ. επίσης, Report of the United Nations Conference on Human Settlements (Habitat II) Istanbul, 3-14 June 1996 (A/CONF.165/14), chap. I, resolution 1, annex II, paras. 82 (a), ©, (d), (e) and (g), 158, 159 and 204 (f) and (q).

Βλ. Report of the World Summit for Social Development ..., para. 51 (e). Βλ. επίσης, Report of the United Nations Conference on Human Settlements ..., para 78.

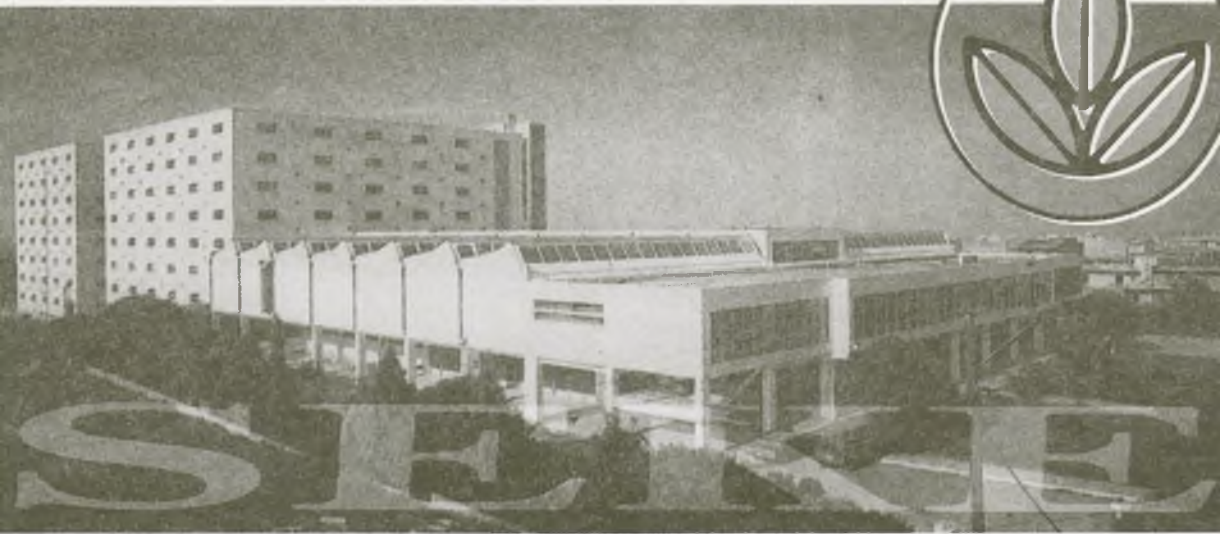
Report of the World Summit for Social Development ..., commitment 9, para. (h)

Βλ. Report of the United Nations Conference on Human Settlements ..., para. 33.

(Το Ψήφισμα της Γεν. Συνέλευσης του ΟΗΕ, στο επόμενο τεύχος)

Μετάφραση: Κ. Παπαγεωργίου

Η ΜΕΓΑΛΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΠΝΑ.

Η Σ.Ε.Κ.Ε. αποτελεί τη συνεταιριστική επιχείρηση των Ελλήνων καπνοπαραγωγών στην επεξεργασία και στις εξαγωγές του καπνού.

Οικονομικά ισχυρή και επιχειρηματικά δραστήρια, η Σ.Ε.Κ.Ε. διαθέτει σύγχρονες εγκαταστάσεις για 22.000 τόνους καπνού, κυρίως στη Θεσσαλονίκη, στην Καβάλα και στην Ξάνθη.

Αξιοποιώντας τη γνώση και τη δύναμη της συνεργασίας, λειτουργεί ανταγωνιστικά και με επιτυχία στις συνθήκες του ισχυρού παγκόσμιου ανταγωνισμού στην αγορά του καπνού.

Με την απασχόληση 1.500 ατόμων στην περίοδο επεξεργασίας του καπνού, η Σ.Ε.Κ.Ε. αποτελεί σημαντικό στήριγμα για τα εισοδήματα των καπνοπαραγωγικών περιοχών.

Επί μισό αιώνα και σε δύσκολους καιρούς, η Σ.Ε.Κ.Ε. στήριξε και στηρίζει την ελληνική καπνοπαραγωγή.

Σ.Ε.Κ.Ε. ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ ΚΑΠΝΟΠΑΡΑΓΩΓΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ: ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ 1, ΕΥΟΣΜΟΣ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ: ΤΗΛ.: (031) 60.93.00
ΥΠΟΚ/ΜΑ ΑΘΗΝΩΝ: ΕΛ.ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 6, 106 71 ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ.: 36.29.273

PRIMA

γεύση
στη ζωή!

 ΕΛΛΙΟΥΠΤΙΚΗ
ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
ΕΛΑΙΟΧΗΜΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Η ενδιάμεση κατανάλωση της Ελληνικής Γεωργίας 1980 – 1995. Στατιστική απεικόνιση – Συμπεράσματα

Του Δ. Ν. Μπουρδάρα

Περίληψη

Η ενδιάμεση κατανάλωση της ελληνικής γεωργίας που προσδιορίζει και το κόστος παραγωγής του συντελεστή της οικογενειακής εργασίας ανέρχεται περίπου στο 25% της αξίας της τελικής γεωργικής παραγωγής, έναντι 50% περίπου για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η σχέση των δύο ποσοστών δείχνει και το επίπεδο ανάπτυξης της ελληνικής γεωργίας. Ωστόσο σημειώνεται σταθερή άνοδος της ελληνικής ενδιάμεσης κατανάλωσης.

Από τις επιμέρους εισροές οι σημαντικότερες είναι η ενέργεια και οι ζωοτροφές και ακολουθούν τα μικρά εργαλεία – υλικά και τα λιπάσματα.

Ο όγκος των επιμέρους εισροών σημειώνει συνεχή αύξηση, ενώ οι πραγματικές αποπληθωρισμένες τιμές τους συνεχώς μειώση, με εξαίρεση την περίοδο 1990 — 1993 για την ενέργεια και 1991 — 1992 για τα λιπάσματα. Οι τιμές των διαφόρων εισροών στην Ελλάδα είναι συγκρίσιμες με αυτές της Ευρωπαϊκής Ένωσης πλην της ενέργειας όπου είμαστε ακριβότεροι.

Οι ίδιες πτωτικές τάσεις των αποπληθωρισμένων τιμών ισχύουν και για τα αγροτικά ημερομίσθια (μισθωτή εργασία) όπως επίσης για τα ενοίκια των αρόσιμων γαιών.

Ωστόσο οι σχέσεις της εξέλιξης του όγκου αλλά και των τιμών της τελικής παραγωγής προς την ενδιάμεση κατανάλωση είναι δυσμενείς: Ο όγκος της τελικής παραγωγής αυξάνεται βραδύτερα από τον όγκο της ενδιάμεσης κατανάλωσης ενώ οι πραγματικές τιμές του παραγωγού μειώνονται ταχύτερα από τις πραγματικές τιμές των γεωργικών εισροών.

Σημείωση: Το παρόν σημείωμα δεν αφορά τους τομείς των δασών και της αλιείας.

Η ενδιάμεση κατανάλωση

Στατική απεικόνιση – Συμπεράσματα

Η ενδιάμεση κατανάλωση αποτελεί για τη γεωργία τη μοναδική προσέγγιση των Εθνικών Λογαριασμών σχετικά με το κόστος παραγωγής. Πράγματι, η έννοια του κόστους παραγωγής είναι πολύ γενική και διαφέρει από εκμετάλλευση σε εκμετάλλευση ακόμη και για το ίδιο προϊόν. Μπορεί να επηρεάζεται από τις διαφορετικές κλιματολογικές συνθήκες ή το μέγεθος της εκμετάλλευσης. Ακόμη και εάν αυτά τα δύο τελευταία στοιχεία ήταν τα ίδια, το κόστος παραγωγής ενός προϊόντος μπορεί να διαφέρει μεταξύ δύο πανομοιότυπων γεωργικών εκμεταλλεύσεων λόγω διαφορετικής επιχειρηματικής δραστηριότητας των συγκεκριμένων αρχηγών των δύο εκμεταλλεύσεων.

Οι Εθνικοί Λογαριασμοί μας και κατ' επέκταση η Στατιστική Υπηρεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατά τον υπολογισμό του γεωργικού εισοδήματος αποτυπώνουν στατιστικά το μέγεθος της ενδιάμεσης κατανάλωσης, όπως επίσης και τα συστατικά της στοιχεία σύμφωνα με την εξής μεθοδολογία:

Τελική Παραγωγή

μείον **Ενδιάμεση κατανάλωση**

ίσον Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία σε τιμές αγοράς

συν Επιδότησεις

μείον **Φόροι**

ίσον Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία σε τιμές συντελεστών παραγωγής

μείον **Αποσβέσεις**

ίσον Καθαρή Προστιθέμενη Αξία σε τιμές συντελεστών παραγωγής

Το τελευταίο αυτό στοιχείο αποτελεί στατιστικά την πιο αξιόπιστη προσέγγιση του γεωργικού εισοδήματος. Μπορεί να αποπληθωριστεί, να διαιρεθεί με τον αριθμό των Ετήσιων Μονάδων Εργασίας και συνεπώς να εκφράσει το κατά κεφαλή εισόδημα σε σταθερές τιμές από τη γεωργική ενασχόληση σε εθνικό επίπεδο. Η ανάλυση μπορεί να συνεχιστεί αφαιρώντας τα ενοίκια, τους τόκους και τα ημερομίσθια που πληρώνονται από τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, οπότε καταλήγουμε στο γεωργικό εισόδημα της οικογένειας για το συντελεστή εργασία.

Όσον αφορά την ενδιάμεση κατανάλωση, αυτή διακρίνεται στις εξής επί μέρους εισροές:

- Πολλαπλασιαστικό υλικό (σπόροι, φυτάρια κ.λπ.)
- Ζώα για πάχυνση και αναπαραγωγή
- Ενέργεια, λιπαντικά
- Λιπάσματα και βελτιωτικά εδάφους
- Προϊόντα φυτοπροστασίας

- Άλλα φαρμακευτικά προϊόντα
- Ζωοτροφές
- Υλικό και μικρά γεωργικά εργαλεία για επισκευές
- Υπηρεσίες
- Λοιπά

ΣΥΝΟΛΟ: Ενδιάμεση κατανάλωση

Κατωτέρω γίνεται προσπάθεια συναγωγής συμπερασμάτων από την εξέλιξη των στοιχείων της ενδιάμεσης κατανάλωσης για την ελληνική γεωργία από το 1980 έως το 1995. Για το εύχρηστο της υπόθεσης τα στοιχεία έχουν αποπληθωριστεί και μετατραπεί σε δείκτες.

Στον Πίνακα 1 εμφανίζονται ορισμένα μεγέθη της τελικής παραγωγής, όπως η εξέλιξη του δείκτη τιμών παραγωγού, η αξία της παραγωγής, η καθαρή προστιθέμενη αξία και το κατά κεφαλή εισόδημα, όλα σε δείκτες με βάση το 1989 – 1991 = 100. Τα στοιχεία αυτά αν και δεν αφορούν άμεσα το υπό εξέταση θέμα, χρησιμοποιούνται στη συνέχεια συγκριτικά με την ενδιάμεση κατανάλωση.

Συμπέρασμα πρώτο:

- Ο όγκος της γεωργικής παραγωγής αυξάνεται σταθερά κατά τη δεκαετία του 1980 και σταθεροποιείται κατά την τρέχουσα δεκαετία (στήλη 6 του Πίνακα 1).

- Οι τιμές παραγωγού, αποπληθωρισμένες, μειώνονται ελαφρά κατά τη δεκαετία του 1980 και ραγδαία κατά την τρέχουσα δεκαετία (στήλη 5).

- Αποτέλεσμα των ανωτέρω είναι η σταθεροποίηση της πραγματικής αξίας της γεωργικής παραγωγής κατά τη δεκαετία του 1980 ενώ μειώνεται έντονα κατά τη δεκαετία του 1990 (στήλη 4).

- Ωστόσο η μείωση της καθαρής προστιθέμενης αξίας σε τιμές συντελεστών παραγωγής (συνολικό γεωργικό εισόδημα) είναι μικρότερη, γεγονός που οφείλεται στις αυξημένες επιδοτήσεις του κοινοτικού προϋπολογισμού (στήλη 3).

- Αντίθετα το κατά κεφαλή γεωργικό εισόδημα αυξάνεται ραγδαία κατά τη δεκαετία του 1980 και σταθεροποιείται κατά την τρέχουσα δεκαετία, γεγονός που οφείλεται στη μείωση του γεωργικού πληθυσμού (στήλη 2).

Στον Πίνακα 2 εμφανίζεται η εξέλιξη του όγκου, των πραγματικών τιμών και της πραγματικής αξίας της ενδιάμεσης κατανάλωσης.

Συμπέρασμα δεύτερο:

Συνεχής αύξηση του όγκου της ενδιάμεσης κατανάλωσης, μείωση του αποπληθωρισμένων τιμών της και κατά συνέπεια σταθερότητα στην εξέλιξη της

αξίας της (πλην του 1995).

Στον **Πίνακα 3** εμφανίζονται οι τάσεις της «παραγωγικότητας» της ενδιάμεσης κατανάλωσης και των «όρων εμπορίου» της ελληνικής γεωργίας. Με τον όρο «παραγωγικότητα» στη συγκεκριμένη περίπτωση εννοούμε το πηλίκο των δεικτών όγκου τελικής παραγωγής δια του όγκου της ενδιάμεσης κατανάλωσης, ενώ με τον όρο «όροι εμπορίου» εννοούμε το πηλίκο των δεικτών των τιμών παραγωγού με τις τιμές της ενδιάμεσης κατανάλωσης.

Συμπέρασμα τρίτο:

- Η παραγωγικότητα της ενδιάμεσης κατανάλωσης είναι μάλλον σταθεροποιημένη κατά τη δεκαετία του 1980 ενώ παρουσιάζει πτωτική τάση κατά την τρέχουσα δεκαετία. Συμβαίνει δηλαδή η ποσοστιαία αύξηση του όγκου παραγωγής να υπολείπεται της ποσοστιαίας αύξησης του όγκου της ενδιάμεσης κατανάλωσης. Το φαινόμενο αυτό μπορεί να ερμηνευτεί σαν το αποτέλεσμα κακής χρήσης των αναλισκόμενων εισροών.

- Οι όροι εμπορίου της ελληνικής γεωργίας είναι επίσης σχετικά σταθεροποιημένοι κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980, αλλά επιδεινώνονται ραγδαία κατά την τρέχουσα δεκαετία. Αυτό σημαίνει ότι η μείωση των πραγματικών τιμών παραγωγού είναι μεγαλύτερη από τη μείωση των πραγματικών τιμών της ενδιάμεσης κατανάλωσης. Σημειώνεται ότι το φαινόμενο αυτό είναι κοινό σε όλα τα Κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στον **Πίνακα 4** εμφανίζεται η σύνθεση της ενδιάμεσης κατανάλωσης της ελληνικής γεωργίας για 4 χρόνια μεταξύ 1973 και 1995.

Συμπέρασμα τέταρτο:

Τρεις μόνο εισροές, δηλαδή η ενέργεια, οι ζωοτροφές και τα μικρά εργαλεία έφθασαν να καλύπτουν κατά το 1995 το 67% της αξίας της ενδιάμεσης κατανάλωσης. Αν μάλιστα προσθέσουμε και τα λιπάσματα φθάνουμε στο 75% της αξίας της ενδιάμεσης κατανάλωσης. Διαχρονικά διαπιστώνουμε ότι το ποσοστό συμμετοχής της ενέργειας αυξάνεται σημαντικά εις βάρος της συμμετοχής των λιπασμάτων και των ζωοτροφών: μεταξύ 1973 και 1995 αύξηση για την ενέργεια από 8,6% σε 29,1% και μειώσεις για τα λιπάσματα από 14,2% σε 8,6% και για τις ζωοτροφές από 37,1% σε 24,1%. Σημειώνουμε ότι τα ποσοστά αφορούν τη συμμετοχή της αξίας των αντίστοιχων εισροών στο σύνολο της ενδιάμεσης κατανάλωσης και δεν σχετίζονται με την εξέλιξη του όγκου των εισροών.

Στον **Πίνακα 5** εμφανίζεται η ενδιάμεση κατανάλωση σαν ποσοστό στην αξία της τελικής παραγωγής για τα 15 Κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ στον Πίνακα 5β η εξέλιξη της συμμετοχής της ελληνικής ενδιάμεσης κατανάλωσης στην αξία της γεωργικής παραγωγής.

Συμπέρασμα πέμπτο:

Έχουμε τη χαμηλότερη ενδιάμεση κατανάλωση σαν ποσοστό στην αξία της τελικής παραγωγής μεταξύ όλων των Κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

και μάλιστα με μεγάλη διαφορά (πλην Ιταλίας). Εξ άλλου το ίδιο συμβαίνει και με τις επενδύσεις παγίου κεφαλαίου. Οδηγούμεθα στο συμπέρασμα ότι έχουμε τη λιγότερο εντατική και περισσότερο ερασιτεχνική γεωργία στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο το ποσοστό της ελληνικής ενδιάμεσης κατανάλωσης στην αξία της ελληνικής τελικής παραγωγής βαίνει συνεχώς αυξανόμενο.

Στον **Πίνακα 6** εμφανίζεται η απόλυτη τιμή ορισμένων εισροών στην Ελλάδα και στα υπόλοιπα Κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Έκτο συμπέρασμα:

Οι τιμές των γεωργικών εισροών στην Ελλάδα είναι συγκρίσιμες με τις τιμές των λοιπών Κρατών μελών, ενώ για ορισμένα λιπάσματα έχουμε χαμηλότερες τιμές. Το αντίθετο συμβαίνει με το πετρέλαιο κίνησης για το οποίο έχουμε τις ακριβότερες τιμές.

Τέλος, στον **Πίνακα 7** παρουσιάζονται σε δείκτες οι πραγματικές τιμές των εισροών που αποτελούν την ενδιάμεση κατανάλωση για την Ελλάδα, όπως επίσης οι δείκτες των πραγματικών τιμών των επενδυτικών αγαθών από το 1986 έως το 1995. (Πίνακες 7α και 7β για τις τιμές του Diesel και της ηλεκτρικής ενέργειας).

Έβδομο συμπέρασμα:

Ολες οι πραγματικές τιμές των γεωργικών εισροών βαίνουν μειούμενες κατά την εξεταζόμενη περίοδο, με εξαίρεση:

- την ενέργεια, από το 1990 έως το 1993, και
- τα λιπάσματα, από το 1991 έως και το 1992 με σχετική σταθερότητα από το 1993.

Όσον αφορά τα ημερομίσθια των αγρεργατών και τα ενοίκια της αρόσιμης γης (Πίνακες 8 και 9), τα σχετικά στοιχεία έχουν αποπληθωριστεί και μετατραπεί σε δείκτες.

Τελευταίο συμπέρασμα:

Οι τιμές των ημερομισθίων των αγρεργατών όπως και των ενοικίων αρόσιμης γης παρουσιάζουν, όπως και οι τιμές της ενδιάμεσης κατανάλωσης, σταθερή πτωτική τάση και μάλιστα με έντονο ρυθμό.

Σημείωση: Το στοιχείο του χρηματοοικονομικού κόστους δεν εξετάζεται στο παρόν σημείωμα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Παραγωγή - Εισόδημα

Δείκτες 1989-1991 = 100

Έτος	Καθαρή Προσπθέμενη Αξία σε τμές συντελεστών κατά κεφαλή	Καθαρή Προσπθέμενη Αξία σε τμές συντελεστών Παραγωγής	Αξία Τελικής Γεωργικής Παραγωγής	Τμές Τελικής Γεωργικής Παραγωγής	Όγκος Τελικής Γεωργικής Παραγωγής
1	2	3	4	5	6
1980	74,3	96,5	102,8	109,8	93,6
81	78,7	100,0	104,6	110,9	94,3
82	80,8	101,5	103,4	107,6	96,1
83	73,4	91,5	98,1	106,4	92,2
84	79,8	99,6	103,7	109,4	94,8
1985	81,4	103,6	108,5	109,7	98,9
86	81,0	98,9	103,8	106,0	97,9
87	81,5	94,1	98,5	102,1	90,6
88	82,8	95,7	99,8	99,0	100,9
89	100,6	105,3	104,6	99,4	105,2
1990	85,0	88,8	91,2	101,1	91,2
91	114,4	105,8	104,2	100,6	103,6
92	97,2	92,1	92,7	90,3	102,6
93	90,4	86,4	85,1	84,1	101,3
94	98,7	91,3	87,7	83,3	105,2
95	100,7	91,1	82,2	78,7	104,4

Πηγή: EUROSTAT

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Ενδιάμεση κατανάλωση

Δείκτες 1989 - 1991 = 100

Έτος	Αξία Ενδιάμεσης Κατανάλωσης	Τιμές Ενδιάμεσης Κατανάλωσης	Όγκος Ενδιάμεσης Κατανάλωσης
1	2	3	4
1980	99,1	114,8	86,4
81	104,2	116,9	89,1
82	97,5	107,5	90,8
83	104,5	111,4	93,8
84	103,2	110,5	93,3
1985	107,4	111,4	96,4
86	100,1	110,4	90,7
87	101,4	106,4	95,3
88	100,3	103,9	96,5
89	100,1	100,3	99,8
1990	99,3	99,1	100,2
91	100,6	100,6	99,9
92	101,4	100,6	100,8
93	100,3	93,3	107,5
94	98,1	90,2	108,8
95	94,9	87,0	109,1

ΠΗΓΗ: EUROSTAT

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Δείκτες 1980 - 1991 = 100

- Τάσεις παραγωγικότητας ενδιάμεσης κατανάλωσης: Δείκτης όγκου τελικής παραγωγής δια του δείκτη όγκου της ενδιάμεσης κατανάλωσης
- Τάσεις όρων εμπορίου γεωργίας: δείκτης τιμών τελικής παραγωγής δια του δείκτη τιμών της ενδιάμεσης κατανάλωσης

Έτος	Παραγωγικότητα	Όροι Εμπορίου
1	2	3
1980	108,4	95,7
81	105,8	94,8
82	105,9	100,0
83	98,3	95,5
84	101,6	98,9
1985	102,6	98,4
86	108,0	96,0
87	101,3	95,9
88	104,6	95,1
89	105,4	99,0
1990	91,0	100,9
91	103,7	99,9
92	101,8	89,7
93	94,2	90,1
94	96,7	92,3
95	95,7	90,9

ΠΗΓΗ: EUROSTAT

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Ποσοστιαία συμμετοχή εισροών στη συνολική αξία της ενδιάμεσης κατανάλωσης

α/α	Εισροές	1973	1984	1990	1995
1.	Σπόροι	4,4	3,7	4,4	4,3
2.	Ζώα πάχυνσης	1,0	1,2	3,0	1,9
3.	Ενέργεια	8,6	19,5	30,9	29,1
4.	Λιπάσματα	14,2	10,6	10,0	8,6
5.	Φυτοπροστασία	4,1	4,2	3,1	6,6
6.	Άλλα φάρμακα	1,8	1,8	2,1	2,6
7.	Ζωοτροφές	37,9	33,8	26,5	24,1
8.	Εργαλεία	16,9	16,3	19,2	13,8
9.	Υπηρεσίες	4,7	3,3	2,9	2,5
10.	Λοιπά	6,4	5,7	5,9	6,4
	Ενδιάμεση κατανάλωση	100	100	100	100

ΠΗΓΗ: EUROSTAT

ΠΙΝΑΚΑΣ 5α

Ενδιάμεση κατανάλωση ως ποσοστό της τελικής παραγωγής (αξίες)
στα Κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά το 1994.

<u>Κ - Μ</u>	<u>%</u>
Ελλάδα	26,2
Βέλγιο	56,7
Δανία	51,5
Γερμανία	55,1
Ισπανία	47,6
Γαλλία	48,5
Ιρλανδία	45,7
Ιταλία	28,2
Λουξεμβούργο	44,0
Ολλανδία	46,8
Αυστρία	43,1
Πορτογαλία	52,7
Φινλανδία	61,1
Σουηδία	53,1
Ηνωμένο Βασίλειο	55,6

ΠΙΝΑΚΑΣ 5β

Εξέλιξη της αξίας της ενδιάμεσης κατανάλωσης σαν ποσοστό στην αξία
της ελληνικής γεωργικής παραγωγής

<u>Έτος</u>	<u>%</u>
1973	17,8
1978	19,3
1984	23,3
1989	21,4
1993	26,2
1995	25,9

ΠΗΓΗ: EUROSTAT

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Τιμές αγοράς ορισμένων εισροών σε ECU/100Kg

Είδος	Έτος	Ελλάδα	Λοιπά Κ-Μ ⁽¹⁾
1	2	3	4
Κριθάρι	1992	20	από 18 έως 21
	1993	20	από 17 έως 20
	1994	18	από 14 έως 19
Καλαμπόκι	1992	24	από 20 έως 23
	1993	24	από 17 έως 24
	1994	23	από 16 έως 21
Συμπληρωματικές ζωοτροφές για αγελάδες σε σάκους ⁽²⁾	1992	24	από 17 έως 28
	1993	24	από 18 έως 24
	1994	24	από 17 έως 24
Συμπληρωματικές ζωοτροφές χοίρων σε σάκους ⁽²⁾	1992	28	από 20 έως 28
	1993	28	από 21 έως 26
	1994	28	από 19 έως 26
Πλήρεις ζωοτροφές αρνίθων σε σάκους ⁽²⁾	1992	28	από 21 έως 33
	1993	28	από 21 έως 34
	1994	28	από 22 έως 34
Νιτρικό αμμώνιο 25%N, σε σάκους	1992	34	από 48 έως 59
	1993	31	από 46 έως 57
	1994	30	από 47 έως 55
Υπερφωσφορικά	1992	69	από 64 έως 71
	1993	63	από 54 έως 73
	1994	60	από 57 έως 74
Σύνθετα λιπάσματα 17-17-17, σε σάκους	1992	-	από 19 έως 24
	1993	18	από 19 έως 22
	1994	-	από 19 έως 21
Καύσιμα κίνησης	1992	37	από 16 έως 30
	1993	49	από 17 έως 31
	1994	44	από 17 έως 30

Σημειώσεις:

(1) : πλην Ηνωμένου Βασιλείου και τριών νέων Κρατών μελών

(2) : Γαλλία, Γερμανία: χύμα

ΠΗΓΗ: Κατάσταση της γεωργίας στην Κοινότητα, 1995 Com.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

Αποπληθωρισμένοι δείκτες τιμών γεωργικών εισροών

1990 = 100

Είδος	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
ΣΥΝΟΛΟ	117	110	105	102	100	103	101	100	97	95
ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΕΙΣΡΟΕΣ	118	110	105	101	100	105	104	102	98	95
Σπόροι	114	109	104	102	100	102	99	90	83	84
Ζώα πάχυνσης	113	103	96	100	100	93	87	83	78	77
Ενέργεια	131	113	101	90	100	117	124	132	125	117
Λιπάσματα	111	114	118	104	100	110	124	108	110	111
Φυτοφάρμακα	122	119	117	114	100	94	83	75	75	75
Ζωτροφές	114	108	102	105	100	101	92	90	88	83
Εργασία	126	122	112	108	100	102	100	93	83	87
Συντήρηση	102	104	102	100	100	98	95	92	94	95
Γενικά	104	100	99	97	100	100	99	87	87	86
Αγαθά επενδύσεων	115	109	106	106	100	98	94	95	92	94
Μηχανήματα	122	117	114	113	100	93	89	91	88	94
Κτίρια	108	103	99	100	100	103	99	98	95	93

ΠΗΓΗ: EUROSTAT

ΠΙΝΑΚΑΣ 7α

Τιμές DIESEL

Έτος	Ονομαστικές τιμές Diesel δρχ./lt	Δείκτης τιμών καταναλωτή 1988=100	Αποπληθωρισμένες τιμές Diesel (2):(3)
1986	38,3	75,7	50,6
1987	37,5	88,1	42,6
1988	37,5	100,0	37,5
1989	37,5	113,7	33,0
1990	51,9	136,9	37,0
1991	78,0	163,6	47,7
1992	90,5	189,5	47,8
1993	94,5	216,8	43,6
1994	95,8	240,5	39,8
1995	93,3	262,8	35,5

ΠΗΓΗ: Στατιστικές πληρωμένων τιμών από τους παραγωγούς για τα μέσα παραγωγής - FAO - 1997

ΠΙΝΑΚΑΣ 7β

Τιμές ηλεκτρικής ενέργειας γεωργικής χρήσης

Έτος	Ονομαστικές τιμές		Δείκτης τιμών καταναλωτή 1988=100	Αποπληθωρισμένες τιμές	
	σε δρχ./ kw			Η. Ε.	
	χαμηλή τάση	μεσαία τάση		χαμηλή τάση(2:4)	μεσαία τάση (3:4)
1980	2,996	2,518	24,0	12,5	10,5
1981	3,136	2,775	29,9	10,5	9,3
1982	2,573	2,250	36,2	7,1	6,2
1983	2,924	2,571	43,5	6,7	5,9
1984	3,334	2,934	51,6	6,5	5,7
1985	3,850	3,301	61,2	6,3	5,4
1986	4,802	4,099	75,7	6,3	5,4
1987	5,594	4,889	88,1	6,3	5,6
1988	5,712	4,938	100,0	5,7	4,9
1989	5,799	4,922	113,7	5,1	4,3
1990	7,169	6,203	136,9	5,2	3,7
1991	8,532	7,214	163,6	5,2	4,4
1992	9,247	8,018	189,5	4,9	4,2
1993	9,213	8,695	216,8	4,2	4,0
1994	9,673	8,454	240,5	4,0	3,5
1995	10,569	8,941	262,8	4,0	3,4

ΠΗΓΗ : ΥΠΕΘΟ

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

Αμοιβές αγροτικής εργασίας

Έτος	Δείκτης ονομαστικών τιμών 1980 = 100	Δείκτης τιμών Καταναλωτή 1981 = 100	Δείκτης αποπληθωρισμένων τιμών (2) : (3)
1980	100,0	80,3	125
1981	120,1	100,0	120
1982	141,7	121,0	117
1983	172,8	145,3	119
1984	203,6	172,2	118
1985	256,5	205,4	125
1986	290,8	252,7	116
1987	339,9	294,2	116
1988	383,5	334,0	115
1989	444,5	379,8	117
1990	519,7	457,4	114
1991	596,1	547,2	109
1992	671,0	633,8	106
1993	693,3	725,1	96
1994	742,1	804,3	92
1995	819,0	879,9	93

ΠΗΓΗ: στήλη 2: ΕΣΥΕ - στήλη 3: Τράπεζα Ελλάδος

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

Ενοίκια γης (αρόσιμα εδάφη)
Δείκτης αποπληθωρισμένων τμών
1990 =100

Έτος	Δείκτης αποπληθωρισμένων τμών (2) : (3)
1980	138
1981	130
1982	125
1983	127
1984	135
1985	127
1986	121
1987	116
1988	112
1989	108
1990	100
1991	93
1992	87
1993	81
1994	81
1995	81

ΠΗΓΗ: Επιτροπή Ε.Ε. - Τιμές γεωργικής γης και ενοίκια 1974/85

ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

ΓΕΝΙΚΩΝ ΑΣΦΑΛΙΣΕΩΝ

Η ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ είναι η πρώτη και η μόνη αμιγής Συνεταιριστική Ασφαλιστική Εταιρεία στην Ελλάδα, με αποκλειστικούς μετόχους 60 Συνεταιριστικές Οργανώσεις, με κεφάλαια και αποθεματικά πάνω από 500 εκατομμύρια δραχμές.

Προσφέρει τη σιγουριά της ολοκληρωμένης κάλυψης σε όλους τους ζωτικούς κλάδους και εξασφαλίζει:

- α) τη γρήγορη και πρόθυμη εξυπηρέτηση*
- β) την αντικειμενική και δίκαιη αποζημίωση και*
- γ) Το σεβασμό και την πλήρη κατανόηση προς τους ασφαλισμένους*

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑ - Ακαδημίας & Γ. Γενναδίου 8
ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ: ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - Τσιμισκή 17 Τηλ. 268503
ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ & ΓΡΑΦΕΙΑ σ' όλη την Ελλάδα

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ
ΕΝΩΣΗ
ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1985

ΕΔΡΑ: ΑΘΗΝΑ - Κέκροπος 102 Καλλιθέα

Τ.Τ. 17674 - Τηλ. 9427.762 - 9426.425

FAX: 9426426

Η ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ είναι το κεντρικό όργανο των Καταναλωτικών Συνεταιρισμών με την επωνυμία ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗΣ - KONSUM και τους οποίους εκπροσωπεί τόσο στη χώρα μας όσο και στο εξωτερικό.

Στη δύναμη της ΕΝΩΣΗΣ ανήκουν 13 πρωτοβάθμιοι Καταναλωτικοί Συνεταιρισμοί, που λειτουργούν στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας μας, όπως Αθήνα, Κομοτηνή, Κατερίνη, Δράμα, Πάτρα, Λαύριο, Λάρισα, Χαλκίδα, Σέρρες, κλπ. και διαθέτουν 41 σύγχρονα καταστήματα SUPER MARKET, από τα οποία εξυπηρετούνται όχι μόνο τα 40.000 μέλη των Συνεταιρισμών, αλλά και το καταναλωτικό κοινό των περιοχών δραστηριότητας των Καταναλωτικών Συνεταιρισμών.

Οι παραπάνω Συνεταιρισμοί, με την πετυχημένη δράση τους, παρεμβαίνουν ανταγωνιστικά στην ελεύθερη αγορά της δικαιοδοσίας τους και συμβάλλουν αποτελεσματικά στην εξυγίανσή της προς όφελος των καταναλωτών. Στην προσπάθειά τους έχουν αμέριστη τη συμπαράσταση και βοήθεια της Ένωσης.

Η ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΑ ΕΝΩΣΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ συμμετέχει στην EURO-COOP, που είναι Οργάνωση των Καταναλωτικών Συνεταιρισμών των χωρών - μελών της ΕΟΚ και τώρα προωθούνται οι σχετικές διαδικασίες, ώστε σύντομα να καταστεί μέλος της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης (I.C.A.) και της INTERCOOP.

Η συνεργασία με τις παραπάνω Διεθνείς Οργανώσεις θα συμβάλει σημαντικά στην παραπέρα ανάπτυξη και πρόοδο του ανοικτού καταναλωτικού συνεταιριστικού κινήματος της χώρας μας.

Πρόεδρος Δ.Σ.: ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΪΠΟΥΤΣΙΔΗΣ

Γενικός Διευθυντής: ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΑΙΑΠΗΣ

«ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ»

ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ 1986 - 1996 ΚΑΤΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Επιμέλεια σύνταξης: ΟΛΥΜΠΙΑ ΚΛΗΜΗ - ΚΑΜΙΝΑΡΗ

Αβραμίδης Κ.

— Τεύχος 12 του 1988 «Το Συνεταιριστικό Κίνημα και οι προοπτικές για την παραπέρα ανάπτυξη της Αγροτικής Οικονομίας

Αγαπητίδης Σωτ.

— Τεύχος 13 του 1986 Συνεταιρισμοί και ιδιωτικές επιχειρήσεις
— Τεύχος 8 του 1987 Κιμπούτς: Ένας ιδιότυπος συνεργατικός θεσμός
— Τεύχος 10 του 1988 Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί

Αλεξανδρόπουλος Ιωσήφ

— Τεύχος 10 του 1988 Οι Καταναλωτικοί Συνεταιρισμοί
— Τεύχος 25/26 του 1992 Οι Ελληνικοί Καταναλωτικοί Συνεταιρισμοί ενόψει της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Αγοράς

Ανδριανόπουλος Α.

— Τεύχος 18 του 1989 Εισήγηση: Πρόταση για τη ρύθμιση των χρεών και την εξυγίανση των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων

Αρχοντάκης Κων/νος Σ.

— Τεύχος 1 του 1986 Αξιολόγηση αποτελεσματικότητας Συνεταιριστικών Γεωργικών Βιομηχανιών στην αύξηση εισοδήματος αγροτών
— Τεύχος 5 του 1987 Η συγχώνευση των Ενώσεων Συνεταιρισμών
— Τεύχος 14 του 1989 Οι Λαϊκές Εταιρείες
— Τεύχος 32 του 1993 Η Λαϊκή Εταιρεία είναι Συνεταιρισμός;
— Τεύχος 42 του 1996 Εταιρεία Λαϊκής Βάσης και Συνεταιρισμοί

Αργύρης Ευάγγελος

— Τεύχος 30 του 1993 Προβλήματα και Προοπτικές των Αγροτικών Συνεταιρισμών

Βαβούρας Ιωάννης.

— Τεύχος 39 του 1995 Χρηματοδότηση φορέων Κοινωνικής Οικονομίας

Βασιλακόπουλος Παν.

— Τεύχος 10 του 1988 Προσοχή εις την εγγραφήν των Μελών

Βλάχος Η.

— Τεύχος 31 του 1993 Πληροφοριακό Σύστημα «Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις»

Βόσκογλου Μιχ. του Γρ.

— Τεύχος 24 του 1991 Εφαρμογές της επιχειρησιακής έρευνας σε προβλήματα συνεταιρισμών (Ένα ερευνητικό πρόγραμμα του Τ.Ε.Ι. Μεσολογγίου)
— Τεύχος 33 του 1994 Συστήματα αποφάσεων και πληροφοριών σε Συνεταιριστικές Οργανώσεις.

Καββαδίας Χρ.

— Τεύχος 18 του 1990

Εισήγηση - Πρόταση για τη ρύθμιση των χρεών και την εξυγίανση των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων

Καζάξης

— Τεύχος 18 του 1990

Εισήγηση - Πρόταση για τη ρύθμιση των χρεών και την εξυγίανση των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων

Καμενίδης Χρ.

— Τεύχος 16 του 1989

Καταναλωτής - Consum Θεσσαλονίκης. 25 χρόνια συνεχούς προσφοράς

— Τεύχος 25/26 του '92

Προβλήματα ανταγωνιστικότητας των Ελληνικών Αγροτικών Συνεταιρισμών

— Τεύχος 40 του 1995

Έρευνα και εκπαίδευση για τους Συνετ/σμούς στην Ελλάδα

Καπώνης Πάνος

— Τεύχος 28 του 1992

Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις και αθέμιτος ανταγωνισμός

Κασσαβέτης Δημοσθένης

— Τεύχος 37 του 1995

Η διαχρονική σημασία και ο ρόλος της συνεταιριστικής νομοθεσίας στην Ελλάδα

Καφετζάκης Γ.

— Τεύχος 18 του 1990

Εισήγηση - Πρόταση για τη ρύθμιση των χρεών και την εξυγίανση των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων

Κιντής Σταύρος του Α.

— Τεύχος 38 του 1995

Η ανάγκη μεταρρύθμισης της Νομοθεσίας για τους οικοδομικούς συνεταιρισμούς

Κλήμης Αριστείδης

— Τεύχος 7 του 1987

Αλέξανδρος Μπαλτατζής (1902-1987)

— Τεύχος 7 του 1987

Πικρές αλήθειες για τη συνεταιριστική ενημέρωση στην Ελλάδα

— Τεύχος 13 του 1989

Σωκράτης Περ. Ιασεμίδης

— Τεύχη 17/18 του 1990

Ο αγώνας των Καταναλωτικών Συνεταιρισμών κατά την τριπλή κατοχή 1941-1944 και οι προσπάθειες συνεργασίας τους με τους γεωργικούς με κατάργηση των αναγκαστικών συγκεντρώσεων κλπ.

— Τεύχος 20 του 1990

Οι αγώνες των Συνεταιρισμών κατά το 1943

— Τεύχος 23 του 1991

Εκείνοι που φεύγουν: Φωτεινή Θ. Τζωρτζάκη

— Τεύχος 25/26 του 1992

Εισήγηση: Μερικές επισημάνσεις από την ιστορία των Συνεταιρισμών στην Ελλάδα, χρήσιμες για σήμερα και για το μέλλον

— Τεύχος 28 του 1992

Επικήδεια ομιλία για τον Ανδρόνικο Σιβρόπουλο

— Τεύχος 31 του 1993

Στέγαση - Στεγαστικά δάνεια και μία συνεταιριστική άποψη-λύση

— Τεύχος 33 του 1994

Βιβλία Συνεταιριστικά και Αγροτικής Οικονομίας - Πολιτικής στη Βιβλιοθήκη Αλεξ. Παπαναστασίου (στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης).

— Τεύχος 37 του 1995

Εισήγηση: Πρωτοποριακές παρουσίες στην ιστορία των ελληνικών συνεταιριστικών οργανώσεων και μερικές γενικότερες επισημάνσεις

- Τεύχος 43 του 1996 Συνεταιριστικές φυσιογνωμίες: Χαρίλαος Χρ. Παπαχρίστου
- Κολυβάς Γιάννης**
— Τεύχος 29 του 1993 Οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί και η αναθεώρηση της ΚΑΠ
- Κολύμβας Νικόλαος**
— Τεύχος 2 του 1986 Η ανεξαρτησία του Συνεταιριστικού Κινήματος
— Τεύχος 10 του 1988 Οι Συνεταιρισμοί μπροστά στο 1992
— Τεύχος 14 του 1989 Η δημοκρατία ως στοιχείο αποτελεσματικότητας στο Συνεργατισμό
— Τεύχος 16 του 1989 Οι εξελίξεις στη γεωργία στους συνεταιρισμούς και στα αγροτικά κόμματα στην Ανατολική Ευρώπη
— Τεύχος 18 του 1990 Οι Γεωργικοί Συνεταιρισμοί σ' ένα μεταβαλλόμενο οικονομικό και κοινωνικό περιβάλλον
— Τεύχος 19 του 1990 Το 18ο Διεθνές Συνέδριο του CIRIEC για τις κοινωνικές και συνεταιριστικές επιχειρήσεις μέσα στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Αγορά
— Τεύχος 20 του 1990 Οι Ευρωπαϊκές Διασκέψεις της Κοινωνικής (Συνεταιριστικής) Οικονομίας
— Τεύχος 21 του 1991 Η ίδρυση του Ι.Σ.Ε.Μ. Η πραγματοποίηση ενός οράματος
— Τεύχος 25/26 του 1992 Η κατάσταση των ελληνικών αγροτικών συνεταιρισμών ενόψει των μεταβολών στην Ευρώπη
— Τεύχος 32 του 1993 Παρατηρήσεις - κριτική στο σχέδιο νόμου τροποποίησης και συμπλήρωσης διατάξεων του ν. 2169/1993
— Τεύχος 37 του 1995 80 χρόνια θεσμοθετημένου Συνεργατισμού
— Τεύχος 40 του 1995 Το παγκόσμιο συνεταιριστικό κίνημα και οι προοπτικές του
— Τεύχος 41 του 1996 Η αναγκαιότητα της αναθεώρησης (των Συν/των Αρχών).
- Κολύρης Παναγιώτης**
— Τεύχος 1 του 1986 Κριτήρια αποτελεσματικότητας των Συνεταιρισμών
— Τεύχος 19/20 του 1990 Ιδιαιτερότητες και σύγχρονα προβλήματα Μάνατζμεντ στις Συνεταιριστικές Οργανώσεις και Επιχειρήσεις
— Τεύχος 21 του 1991 Η ΕΟΚ για τους Συνεταιρισμούς
— Τεύχος 25/26 του 1992 Διασυνεταιριστική συνεργασία και οικονομική ολοκλήρωση στους Συνεταιρισμούς
— Τεύχος 37 του 1995 Παρελθόν, παρόν και μέλλον των Συνεταιρισμών
— Τεύχος 41 του 1996 Δημοκρατική διοίκηση και μάνατζμεντ των Συνεταιρισμών υπό το πρίσμα των νέων Αρχών
- Κοντός Β.**
— Τεύχος 18 του 1990 Εισήγηση - Πρόταση για τη ρύθμιση των χρεών και την εξυγίανση των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων
- Κόρακας Ανδρέας**
— Τεύχος 25/26 του 1992 Μεταβολές στη γεωργία και οι επιπτώσεις τους στους αγροτικούς συνεταιρισμούς
— Τεύχος 37 του 1995 ΚΑΠ και GATT και τα μηνύματα που μπορούν να αντληθούν για τους γεωργικούς συνεταιρισμούς

- Κοσμόπουλος Δ.**
— Τεύχος 15 του 1989 Εργατικό Κίνημα και Καταναλωτικοί Συνεταιρισμοί
- Κουμονκέλης Φ.**
— Τεύχος 31 του 1993 Πληροφοριακό Σύστημα και «Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις»
- Κουτσομάρης Γεώργιος**
— Τεύχος 3 του 1986 Ο Γεωργικός Συνεταιρισμός στη σύγχρονη οικονομία
- Λυκίδης Παν.**
— Τεύχος 7 του 1987 Μερικά ακόμα λόγια για τον Αλέξανδρο Μπαλτατζή
- Μανιτάκης Αντ.**
— Τεύχος 15 του 1989 Γνωμάτευση: Συλλογική Σύμβαση Εργασίας και το προσωπικό της Α.Σ.Ε.
- Μανωλόπουλος Ι.Β.**
— Τεύχος 34 του 1994 Η σημασία του Γεωργικού Συνεταιρισμού Βελβενδού (Σ.Ε.Π.Ο.Π.) στην ανάπτυξη της περιοχής
- Μέργος Γ.**
— Τεύχος 5 του 1987 Ο Συνεταιρισμός του ANANA της Ινδίας
- Μαυρόγιαννης Διονύσιος**
— Τεύχος 2 του 1986 Η θέση της γυναίκας στις Συνεταιριστικές Οργανώσεις των υπό ανάπτυξη χωρών
— Τεύχος 36 του 1994 Οι προτεινόμενοι νέοι Συνεταιριστικοί Κανόνες: Προοπτικές για τον 21ο αιώνα
— Τεύχος 38 του 1995 Η αναθεώρηση των διεθνών κανόνων λειτουργίας των Συνεταιρισμών
— Τεύχος 41 του 1996 Πρόσθετες Αρχές κατά την αναθεώρηση των Συνεταιριστικών Αρχών
— Τεύχος 44 του 1996 Η παρέμβαση των Συνεταιρισμών στην αγροτική οικονομία
- Μετζιδάκης Νικηφόρος**
— Τεύχος 4 του 1986 Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις και κομματική διαμάχη
- Μουζακίτης Γ.**
— Τεύχος 5 του 1987 Οι Συνεταιρισμοί στην Ελλάδα
— Τεύχος 9 του 1988 Το μέλλον της Αγροτικής Τράπεζας
- Μπαλτατζής Αλέξανδρος**
— Τεύχος 7 του 1987 Θεόδωρος Τζωρτζάκης
- Μπέλλας Α.**
— Τεύχος 39 του 1995 Νέοι χρηματοπιστωτικοί θεσμοί για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην Ελλάδα: Συνεταιριστικές Τράπεζες και Εταιρείες Αμοιβαίας Εγγύησης

- Νικολόπουλος Τάκης**
— Τεύχος 43 του 1996 Το σχέδιο Καταστατικού των Ευρωπαϊκών Συνεταιρισμών
- Ορφανός Στ.**
— Τεύχος 18 του 1990 Εισήγηση - Πρόταση για τη ρύθμιση των χρεών και την εξυγίανση των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων
- Ουσταπασίδης Κωνσταντίνος**
— Τεύχος 13 του 1989 Η συμβολή των Συνεταιριστικών Οργανώσεων στη διακίνηση των αγροτικών προϊόντων στην Ελλάδα
— Τεύχος 22 του 1991 Εσωτερική Οργάνωση και Στρατηγικές Συνεταιριστικών Οργανώσεων στην Ελλάδα
— Τεύχος 23 του 1991 Η εφαρμογή συστημάτων αξιολόγησης προσωπικού, κινήτρων και αμοιβών σε ελληνικές συνεταιριστικές οργανώσεις και επιχειρήσεις
— Τεύχος 33 του 1994 Ανάλυση της δομής και ανταγωνιστικότητας των συνεταιρισμών της περιφέρειας Κρήτης. Η περίπτωση των Ελαιουργικών και Οινοποιητικών Συνεταιρισμών
— Τεύχος 39 του 1995 Η αποτελεσματικότητα των Συνεταιρισμών στον ανταγωνισμό
- Παναγιωτόπουλος Φώτιος**
— Τεύχος 43 του 1996 Αγροτική πίστη: Η θέση του τραπεζικού συστήματος απέναντι στον γεωργικό τομέα
- Πάνος Αριστείδης**
— Τεύχος 9 του 1988 Φρειδερίκος - Γουλιέλμος Ραϊφφάιζεν
— Τεύχος 10 του 1988 Οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί
— Τεύχος 27 του 1992 Η συμβολή των δημοσίων σχέσεων στο ρόλο και την αποστολή του συνεταιριστικού κινήματος
- Πάνος Δημ. του Θ.**
— Τεύχος 6 του 1987 Ο Κλήρος και οι Συνεταιρισμοί
— Τεύχος 10 του 1988 Αντιφώνηση (στην τιμητική εκδήλωση της Εταιρείας Φίλων Συνεργατισμού στον Παρνασσό)
- Παπαγεωργίου Γιάννης**
— Τεύχος 4 του 1986 Το καταναλωτικό συνεταιριστικό κίνημα σήμερα στην Ελλάδα
- Παπαγεωργίου Ευθ.**
— Τεύχος 1 του 1986 Νεολαία (Γεωργική, Αστική) και Ερυθρός Σταυρός
- Παπαγεωργίου Κωνστ. του Λ.**
— Τεύχος 1 του 1986 Εξελίξεις του γεωργικού εισοδήματος
— Τεύχος 1 του 1986 Η παγκόσμια συνεταιριστική κίνηση
— Τεύχος 2 του 1986 Η πορεία των Συνεταιρισμών στην Ελλάδα (Μέρος Α')
- Τεύχος 3 του 1986 Η πορεία των Συνεταιρισμών στην Ελλάδα (Μέρος Β')
- Τεύχος 4 του 1986 Οι Γεωργικοί Συνεταιρισμοί στις 12 χώρες της ΕΟΚ. Συγκριτική παρουσίαση
— Τεύχος 6 του 1987 Συνεταιριστική Ιδεολογία και Εξουσίες της ΠΑΣΕΓΕΣ

- Τεύχος 7 του 1987 Σκέψεις για την ανάπτυξη των αγροτικών συνεταιρισμών
- Τεύχος 13 του 1989 Ναυτικές Συνεργασίες κατά το 1821
- Τεύχος 14 του 1989 Συνεργατισμός και Συνδιαχείριση
- Τεύχος 16 του 1989 Η έννοια της κοινωνικής διάστασης των συνεταιρισμών
- Τεύχος 17 του 1990 Η εικόνα των μεγάλων Συνεταιριστικών Εταιρειών
- Τεύχος 19 του 1990 Η Συνεταιριστική Γεωργική Επιχείρηση στην Κοινοτική Ενοποιημένη Αγορά
- Τεύχος 21 του 1991 Αλληλεξάρτηση ΑΤΕ και Συνεταιρισμών
- Τεύχος 21 του 1991 Συνεταιριστικά Ινστιτούτα σε άλλες χώρες
- Τεύχος 22 του 1991 Οι ελληνικοί Αγροτικοί Συνεταιρισμοί ενόψει των ευρωπαϊκών εξελίξεων
- Τεύχος 23 του 1991 Ανάγκη στρατηγικής για τους ελληνικούς Αγροτικούς Συνεταιρισμούς
- Τεύχος 27 του 1992 Παρατηρήσεις για τις ζημιογόνες Βιομηχανίες Συνεταιρισμών και ΑΤΕ
- Τεύχος 27 του 1992 Η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών συνεταιρισμών
- Τεύχος 28 του 1992 Σύγχρονοι προβληματισμοί για τους θεμελιώδεις κανόνες του Συνεργατισμού
- Τεύχος 30 του 1993 Μερικές παρατηρήσεις στο Σχέδιο Νόμου «Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις»
- Τεύχος 32 του 1993 4ο Ευρωπαϊκό Συνέδριο Κοινωνικής Οικονομίας
- Τεύχος 32 του 1993 Παρατηρήσεις - Κριτική στο Σχέδιο Νόμου τροποποίησης και συμπλήρωσης διατάξεων του ν. 2169/1993
- Τεύχος 35 του 1994 Ο ρόλος των Συνεταιρισμών και των Ομάδων Παραγωγών στην Καπνοπαραγωγή
- Τεύχος 36 του 1994 Αναζήτηση διεξόδων στα θεσμικά, οργανωτικά και χρηματοοικονομικά προβλήματα των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων
- Τεύχος 40 του 1995 Συμπεράσματα του Συνεδρίου του ΙΣΕΜ: «Σύγχρονη θεώρηση του συνεταιριστικού θεσμού στην Ελλάδα»
- Τεύχος 41 του 1996 Ο χειρισμός οικονομικών πτυχών από τις νέες Συνεταιριστικές Αρχές

Παπαδημητρίου Γεώργιος

- Τεύχος 14 του 1989 Οι Συνεταιρισμοί ως θεσμός του δημοκρατικού πολιτεύματος

Παπαλιάγκας Αναστάσιος

- Τεύχος 36 του 1994 Η εξέλιξη της ρευστότητας και της ανταγωνιστικότητας των αγροτοσυνεταιριστικών οργανώσεων παραγωγής τροφίμων

Παπανάγνου Σ.

- Τεύχος 18 του 1990 Εισήγηση - Πρόταση για τη ρύθμιση και την εξυγίανση των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων

Παπαχρίστου Χαρίλαος

- Τεύχος 1 του 1986 Ο Συνεργατισμός, φορέας ανθρωπιάς, προόδου και πολιτισμού
- Τεύχος 6 του 1987 Αγροτική Οικονομία και Συνεργατισμός
- Τεύχος 9 του 1988 Η ολοκλήρωση στην Αγροτική Οικονομία και ο ρόλος των Συνεταιρισμών

- Τεύχος 10 του 1988 Δύο παλαιοί Συνεταιριστές: Γ. Ιωαννίδης, Κ. Πρωτοπαπας
— Τεύχος 12 του 1988 Η Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση
— Τεύχος 19 του 1990 Χριστιανισμός και δημιουργική συνεργασία
- Παπουτσής Χρήστος**
— Τεύχος 37 του 1995 Η σύγχρονη έννοια των Συνεταιριστικών Οργανώσεων
- Πατρίκιος Νικόλαος του Ε.**
— Τεύχος 14 του 1989 Γιάννης Σ. Στρογγύλης
— Τεύχος 16 του 1989 Αλιευτικοί Συνεταιρισμοί στην Ελλάδα
— Τεύχος 17 του 1990 Η Αλιεία
— Τεύχος 18 του 1990 Εργασίες Αλιευτικών Συνεταιρισμών
— Τεύχος 19 του 1990 Εκείνοι που φεύγουν: Δημήτριος Γ. Στρογγύλης
- Παρασκευαΐδης Άγγελος**
— Τεύχος 30 του 1993 Απόψεις επί του Νομοσχεδίου περί Α.Σ.Ο. της 6-4-1993 που παραδόθηκε στην ΠΑΣΕΓΕΣ
— Τεύχος 36 του 1994 Προβλήματα νομιμότητας εκλογών και αναγκαίες τροποποιήσεις της Συνεταιριστικής Νομοθεσίας
- Πολύμερος Α.**
— Τεύχος 31 του 1993 Πληροφοριακό Σύστημα και «Αγροτικές Συνεταιριστικές Οργανώσεις»
- Πουρνάρας Γεώργιος του Β.**
— Τεύχος 13 του 1989 Ο Ελληνικό Αγροτοβιομηχανικός Συνεταιρισμός - Σύνθημα και Πραγματικότητα
- Σάρρος Παναγιώτης**
— Τεύχος 41 του 1996 Οι διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής γεωργίας
- Σαχπάξης Ευδόκ.**
— Τεύχος 4 του 1986 Οι Συνεταιριστικές Οργανώσεις και η μεταχείρισή τους
- Σεϊτανίδης Ηλίας**
— Τεύχος 17 του 1990 Προβλήματα και Προοπτικές του Συνεταιριστικού Κινήματος
- Σελλιανάκης Γεώργιος**
— Τεύχος 3 του 1986 Η Ελληνική Αγροτική Οικονομία και οι εξελίξεις για τη σύγκλιση των Οικονομιών στην ΕΟΚ
— Τεύχος 8 του 1987 Μερικές σκέψεις και σχόλια με αφορμή τη δήλωση του κ. Διοικητού ΑΤΕ για τα χρέη των Συνεταιρισμών
— Τεύχος 9 του 1988 Παρατηρήσεις (νομικές και ουσιαστικές) για το Καταστατικό του νέου θεσμού των Κεντρικών Κλαδικών Συν/κών Ενώσεων
— Τεύχος 42 του 1996 Ο Αγροτικός Συνεργατισμός
- Σινίκης Ε.**
— Τεύχος 38 του 1995 Το Σχέδιο Καταστατικού για τον Ευρωπαϊκό Συνεταιρισμό
- Σιφνιώτης Κων/νος**
— Τεύχος 15 του 1989 Οι Συνεταιρισμοί και το 1992
— Τεύχος 21 του 1991 Η Εικόνα της Κοινής Γνώμης για τους Συνεταιρισμούς
— Τεύχος 25/26 του 1992 Προβλήματα χρηματοδότησης των Συνεταιρισμών

- Τεύχος 39 του 1995 Χρηματοδότηση φορέων Κοινωνικής Οικονομίας
— Τεύχος 41 του 1996 Συνεταιριστικές Αρχές για τον 21ο αιώνα
- Σολάρας Ιωάννης του Α.**
— Τεύχος 1 του 1986 Από τη συνεταιριστική κίνηση της Σύρου
— Τεύχος 7 του 1987 Συνεταιριστικά Χρονικά Σύρου (1922-1925)
— Τεύχος 15 του 1989 25 χρόνια πριν... Η Συνεταιριστική Γαλακτοβιομηχανία Σύρου
- Σπαθούλας Π.**
— Τεύχος 27 του 1992 ΚΥΔΕΠ: Ανάλυση του προβλήματος
- Σταματούκος Γ.**
— Τεύχος 40 του 1995 Οι εξελίξεις στο τραπεζικό σύστημα και η δανειοδότηση των ΑΣΟ
- Στεριώτης Κ.**
— Τεύχος 39 του 1995 Ελληνική και διεθνής τραπεζική αγορά: Εξελίξεις και προοπτικές
- Στρατηγοπούλου-Φάσσου Γ.**
— Τεύχος 40 του 1995 Οι Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις και τα οικονομικά των συναλλαγών
- Στρογγύλης Ιωάννης**
— Τεύχος 2 του 1986 Το νόημα του Συνεργατισμού και η επίδρασή του στην Οικονομία
— Τεύχος 2 του 1986 Ιστορικές Μνήμες: Κιλελέο
— Τεύχος 3 του 1986 Μερικές συνεταιριστικές παρατηρήσεις
— Τεύχος 10 του 1988 Μερικά στοιχεία από τη δραστηριότητα των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων κατά το 1986
— Τεύχος 13 του 1989 Προβλήματα - Επισημάνσεις - Θέσεις - Απόψεις
- Σωπασάκης Εμμανουήλ**
— Τεύχος 32 του 1993 Προσέγγιση στην αλήθεια σε σχέση με το Συνεργατισμό και ειδικότερα με το Γεωργικό Συνεργατισμό στην Ελλάδα
— Τεύχος 42 του 1996 Η γενικότερη κοινωνικοοικονομική υποδομή στο ξεκίνημα και στην εξέλιξη της γεωργικής συνεταιριστικής κίνησης στην Ελλάδα
- Τζωρτζάκη Φωτεινή**
— Τεύχος 6 του 1987 Παιδαγωγική θέση και προσφορά του Σχολικού Συνεταιρισμού
- Τρίχος Βασίλειος του Σ.**
— Τεύχος 23 του 1991 Η αποσύνδεση της Α.Τ.Ε. από Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις
- Τσότρος Π.**
— Τεύχος 18 του 1990 Εισήγηση - Πρόταση για τη ρύθμιση των χρεών και την εξυγίανση των Αγροτικών Συνεταιριστικών Οργανώσεων
- Φεφές Μιχ. του Β.**
— Τεύχος 41 του 1996 Διαγραφή και ρύθμιση των συνεταιριστικών χρεών στα πλαίσια του Κοινοτικού Δικαίου
— Τεύχος 44 του 1996 Το σχέδιο καταστατικού για τον Ευρωπαϊκό Συνεργατισμό: Μερική νομική αναθεώρηση
- Φωτίου Γεώργιος του Ι.**
— Τεύχος 13 του 1989 Κρατικός ή Ελεύθερος ο Συνεργατισμός της Κύπρου;

- Χατζηβασιλείου Ιωάν.,**
— Τεύχος 17 του 1990   Οι Σχολικοί Συνεταιρισμοί της Ηλείας
- Χρήστου Κώστας του Δ.**
— Τεύχος 40 του 1995   Ρύθμιση οφειλών συνεταιριστικών οργανώσεων: Ο ρόλος της Πολιτείας, των Συνεταιριστικών Οργανώσεων και της ΑΤΕ
- H.H. Munkner**
— Τεύχος 14 του 1989   Ο παράγων άνθρωπος στους Συνεταιρισμούς
- Ian Mc Pherson**
— Τεύχος 35 του 1994   Η Συνεταιριστική Ταυτότητα στον 21^ο αιώνα: Εισηγητική Έκθεση
— Τεύχος 43 του 1996   Οι νέες Συνεταιριστικές Αρχές
— Τεύχος 44 του 1996   Εισηγητική έκθεση για τη Δήλωση της Διεθνούς Συνεταιριστικής Ένωσης σχετικά με τη Συνεταιριστική Ταυτότητα
- Kellner Herbert**
— Τεύχος 25/26 του 1992   Αγροτικοί Συνεταιρισμοί στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Το μέσον εξασφάλισης της επιβίωσης και περαιτέρω ανάπτυξης των οικογενειακών γεωργικών εκμεταλλεύσεων και της αγροτικής κοινωνίας
- Lars Marcus**
— Τεύχος 3 του 1986   Ιδεολογία και δραστηριότητα. Οι Καταναλωτικοί Συνεταιρισμοί στη Σουηδία
— Τεύχος 12 του 1988   Συνεταιρισμοί και Βασικές αξίες
— Τεύχος 16 του 1989   Προβληματισμοί για το μέλλον των Συνεταιρισμών
- Nouyrit Henri**
— Τεύχος 25/26 του 1992   Οι Αγροτικοί Συνεταιρισμοί στην Ευρώπη - Ρόλος και προοπτικές
- Ravoet Guido**
— Τεύχος 25/26 του 1992   Ο ρόλος των Συνεταιριστικών Τραπεζών στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Τραπεζική Αγορά
- R. Volkens, M. Lees**
— Τεύχος 42 του 1996   Διοίκηση και Συστήματα Ελέγχου στους Ευρωπαϊκούς Συνεταιρισμούς
- Ramadier Paul**
— Τεύχος 24 του 1991   Συνεταιριστική Νομοθεσία και Ευρώπη
- S.K. Saxena**
— Τεύχος 34 του 1994   Η Συνεταιριστική Κίνηση: Μία Διεθνής Επισκόπηση
- Schöne Albrecht**
— Τεύχος 25/26 του 1992   Ο ρόλος της EURO - COOP και οι προοπτικές των Ευρωπαϊκών Καταναλωτικών Συνεταιρισμών
- Thordarson Bruce**
— Τεύχος 25/26 του 1992   Η Διεθνής Συνεταιριστική Κίνηση μπροστά στις κυρίαρχες τάσεις και προκλήσεις
- Tierney, G.**
— Τεύχος 21 του 1991   Ο τρόπος διάθεσης των πλεονασμάτων των Συνεταιρισμών

BE YOU, BE COOPER!

NEO ULTRA 25

TAR: 1,0 mgr, NICOTINE: 0,1 mgr

SYNEDIA S.A.

Το Υπουργείο Υγείας προειδοποιεί:

ΤΟ ΚΑΠΝΙΣΜΑ ΒΛΑΠΤΕΙ ΣΟΒΑΡΑ ΤΗΝ ΥΓΕΙΑ

SYNEDIA

ΤΑΝ ΛΕΜΕ ΛΙΠΑΣΜΑ ΕΝΝΟΟΥΜΕ ΣΥΝΕΛ

ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΛΑ - ΣΥΝΘΕΤΑ - ΜΙΚΤΑ
ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ ΓΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΣΤΗ ΒΑΣΙΚΗ
Ή ΣΤΗΝ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΚΗ ΛΙΠΑΝΣΗ
ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ ΠΛΗΡΩΣ ΥΔΑΤΟΔΙΑΛΥΤΑ
ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ ΜΕ ΙΧΝΟΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ ΟΡΓΑΝΙΚΑ (ΣΥΝΦΕΡΤ)
ΘΕΪΚΟΣ ΧΑΛΚΟΣ - ΘΕΙΑΦΙ
ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΕΔΑΦΟΥΣ - ΦΥΛΛΩΝ - ΝΕΡΩΝ

ΕΓΓΥΗΣΗ ΟΜΑΛΟΥ ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΥ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΤΙΜΕΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΔΙΚΤΥΟ
ΠΩΛΗΣΕΩΝ

Εγγύηση Ποιότητας

ΑΘΗΝΑ: (01) 86.48.715 - 86.48.225, ΘΕΣΣ/ΝΙΚΗ: (031) 54.43.30 - 54.43.31, ΒΟΛΟΣ: (0421) 22.536,
ΚΑΒΑΛΑ: (051) 83.69.48 - 83.69.49, ΗΡΑΚΛΕΙΟ: (081) 25.65.43

«SINETERISTIKI PORIA»

COOPERATIVE REVIEW

Published by the «FRIENDS OF COOPERATION SOCIETY»,
25 Koumoundourou Str., 104 37 Athens Greece.

CONTENTS OF No 45/1996

	Page
☐ <i>C.L. Papageorgiou: It is the time to reinvent cooperatives</i>	1
☐ <i>Report of the General Secretary of the U.N. on «Status and role of cooperatives in the light of new economic and social trends»</i>	9
☐ <i>D. Bourdaras: Intermediate consumption in Greek agriculture 1980-1995: Statistics and derived conclusions</i>	33
☐ <i>O. Klimi-Kaminari: Alphabetical Index by author of papers published in the «Cooperative Review» in the period 1986-1996</i>	51

«ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ»

ΔΡΑΣΗ - ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ - ΕΠΙΣΤΗΜΗ

*Τρίμηνη έκδοση του Επιστημονικού - Ιδεολογικού Σωματείου
ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΤΩΝ ΦΙΛΩΝ ΤΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΥ*

Γραφεία: Κουμουνδούρου 25 (4ος όροφος) Αθήνα 10437 (τηλ. 5247.162)

Ιδιοκτησία - Έκδοση: Εταιρείας των Φίλων του Συνεργατισμού

Υπεύθυνος κατά νόμο: Κώστας Παπαγεωργίου, Θησέως 10, Μαρούσι
151.24 - Αθήνα - Τηλ. 8027.807

Συντακτ. Επιτροπή: Γ. Δασκάλου, Β. Δημητριάδου, Ο. Καμινάρη,
Χ. Κανελλακόπουλος, Κ. Παπαγεωργίου

Εισφορές : Για Νομικά Πρόσωπα δρχ. 3.000.

Για φυσικά πρόσωπα δρχ. 2.000 Για φοιτητές δρχ. 1.000

Εμβάσματα: Στον Ταμία κ. Νικ. Πατρίκιο, οδός Καλλιρόης 12
Αθήνα 117.43 (τηλ. 9226.777)

Τυπογραφείο: Νικήτα Κ. Καράλη, Γερανίου 7 - Τηλ. 5233.965

Κυκλοφορία Νοέμβριος 1997

Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΗΣ ΑΠΛΟΤΗΤΑΣ

Συνδετήρας.

Ένα πολυσύνθετο... απλό «εργαλείο».

Λιτό, λειτουργικό, έξυπνο, σίγουρο, ξεχωριστό, οικονομικό,
αποτελεσματικό, αξιόπραστο...

Κάπως έτσι φανταζόμαστε στη ΣΥΝΕΔΙΑ τη Διαφήμιση και κάπως
έτσι προσπαθούμε να την αξιοποιούμε καλύτερα.

Κάπως έτσι, κοντά της, μάθαμε να ΣΥΝΔΕΟΥΜΕ ΤΟ ΑΠΛΟ ΜΕ ΤΟ
ΧΡΗΣΙΜΟ.

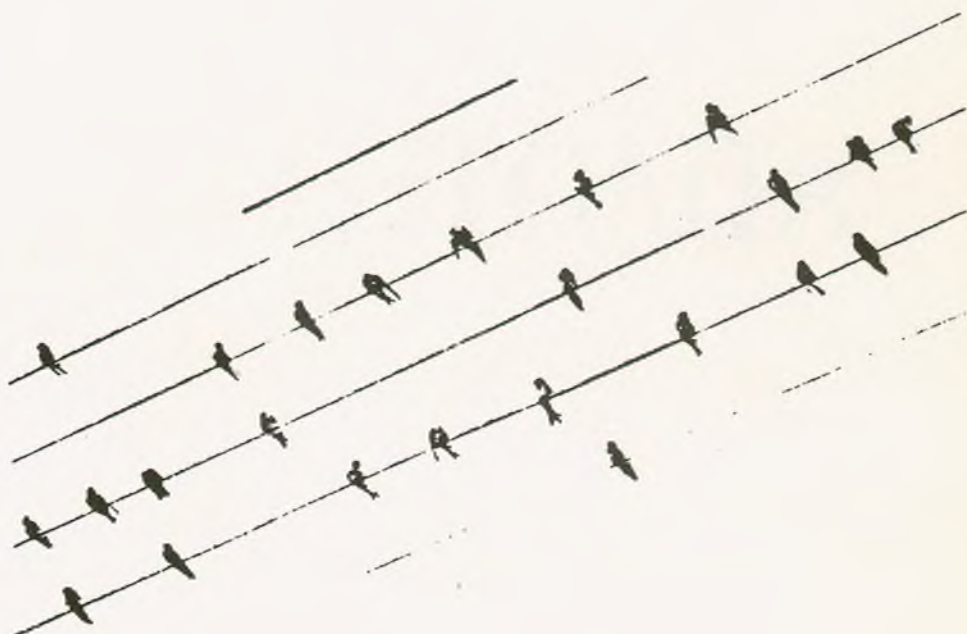

SYNEDIA S.A.
ADVERTISING

Καλλιρρόης 103 & Λεωφ. Συγγρού, 176 71 Καλλιθέα - Αθήνα
Τηλεφωνικό Κέντρο: 9213370, Fax: 9213045

ΧΡΕΟΣ ΜΑΣ

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΣΑΣ ΑΝΟΙΞΗ!

ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ
με ανθρώπινο πρόσωπο